

ÕPETAJATE LEHT

Laupäev

ILMUB 1930. AASTA SEPTEMBRIST
10. november 1990 hind 2 kop.

Nr 44

16. november vägivallavabaks päevaks!

Koolis esinev kiusamine ja vägivald takistavad heade inimsuhte kujunemist ning õppimist, nõrgendavad õppimissoovi. Koolihirm, stress ja neuroos on kahjuks meie elus üsna igapäevased. Ometi on võimalik vägivallast hoiduda, probleemsituatsioone lahendada ilma vägivallata.

Lapsevanemad, kasvatajad, õpetajad, teie saate kaasa aidata vägivalla vähendamisele oma lähimas ümbruses – kodus, koolis, lasteaias, huviringides, elurajoonides, töökohtades. Selleks:

- hoidu ise vägivallast ja õhuta seda tegema ka lapsi;
- anna nõu, kuidas lahendada probleeme ilma vägivallata, õpi kasutama sõna, eriti head sõna;
- julgusta vägivallale vastu astuma;
- arenda kasvatus- ning suhtlemisoskusi;
- kõnele vägivalla põhjustest ja sellest, kuidas leida lahendusi;

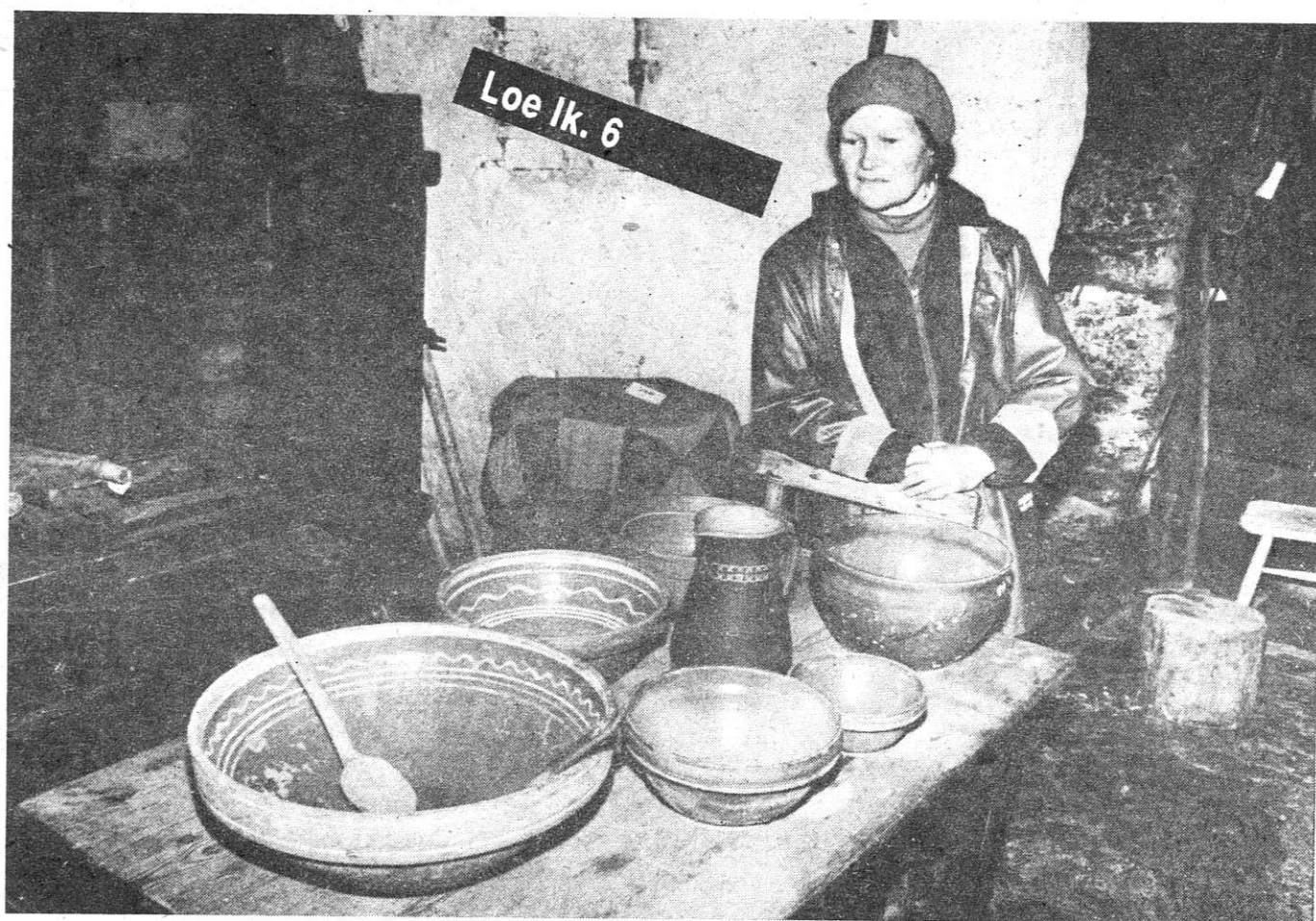
■ räägi sallivusest ja tolerantsusest;
■ leia lastele ja noortele positiivse tegevuse võimalusi.
On ülimalt tähtis, et koolide juhtkonnad võtaksid vägivallavastase hoiaku oma südameasjaks ning et sellest räägitaks võimalikult palju lastevanemate koosolekutel ning muudel kooliüritustel.

Kutsume teid üles elama kas või ühe päeva vaimse ja kehalise vägivallata.

Kuulutame vägivallavabaks päevaks 16. novembri – Eesti iseseisvusdeklaratsiooni vastuvõtmise aastapäeva. Meie eesmärk on, et päevast kasvaks nädal, kuu, aasta – elamisviis.

Vastutagem ise enda eest ning tegutsegem aktiivselt vägivallavabade alternatiivide nimel.

Eesti Lastekaitse Kesklit
Eesti Vabariigi Haridusministeerium

Õpetajad toetavad!

Lääne maakonna F.J. Wiedemanni nim Haapsalu keskkooli õpetajad (25 allkirja) toetavad Ülenurme keskkooli avalikku pöördumist EV Valitsuse ja EV Haridusministeeriumi poole.

Viljandimaa haridustöötajad saatsid peaminister E. Savisaarele alljärgneva märgukirja.

Igas ühiskonnas on kool üks instants, kes püüab pehmenendada kriisiolukordi ja hoida alal optimistlikku vaimust.

Kooli aluseks on õpetaja ja tema töö. Kuid viimasel ajal peab õpetaja järjest rohkem ka väljaspool kooli tööd tegema, et end tulusama tegevusega elatada.

Taolise olukorra jätkumise korral on meil tõsine kartus, et kool kaotab lähematel aastatel veel rohkem andekaid ja ettevõtlikke inimesi. Poola kogemus on näidanud, et see protsess on pöördumatu ja suur osa lahkunuist ei pöördu kooli tagasi isegi siis, kui ühiskonnas on hakatud haridust taas väärtustama.

Seepärast oleme meie, Viljandimaa õpetajad ja lasteaiakasvatavad, tõsiselt mures Eesti hariduse tuleviku pärast.

Ajude äravoolamist koolidest saab vältida siis, kui õpetaja amet muutub ka normkoormuse korral kõige tasuvamaks ning kui palgatõstmisega alustatakse 01.01.1991.a, nagu ammu on lubatud.

Nüüd, XX saj lõpul, Eesti Vabariigi taassünni lootuses peab üle kordama G.C. Lichtenbergi poolt üle kaheksa aasta tagasi öeldu, mis kõlab üllatavalt nüüdisaegselt:

"Omal ajal kasvatati Roomas kalu paremini kui lapsi. Meie kasvatame paremini hobuseid. Kummaline küll, et mees, kes hoovkonnas hobuseid ratsastab, tuhandeid taalreid palka saab ja et need, kes võistle alamaid ratsastavad, nimelt koolmeistrid, nälgima peavad."

Kas aeg ei olegi edasi läinud?

Pikema loo saatis toimetusele pensionil olev koolijuht Olev Toomet. Avaldame selle kärbetega.

Millal ükskord ometi tõuseb õpetajate töötasu väärtusele tasemele? Kes on selles süüdi, et asi juba ammu nõnda ei ole?

Millal ükskord ometi väärtustatakse haridus (haritus) Eestimaal?

Ilmselt ei ole selle küsimuse ajakukku vaja ekskursi teha, sest üldiselt on teada, et meie õpetaja palk on kogu sõjajärgsel ajal kõikunud poole ja kahe kolmandiku vahel kõigi töötajate keskmisest töötasust. Kui ma 1949.aastal õpetajana tööle asusin, oli minu tariifne töötasu 49 rubla kuus. Tollal ei olnud see sugugi vähe, kui arvestada, et õpetajaid paljudel põhjustel nappis ja võis töötada kas

poolteise või koguni kahe kohaga. 1950.aastate alguses oli kolhoosniku töötasu mõnikord isegi kümneid kordi madalam, vahel aga ümmargune null. Tööstuses, kaevandustes ja mujal teeniti küll tunduvalt rohkem, aga eks olnud seal tööpäevgi pikem ja töö raskem.

Kui ma 1989.aastal pensionile siirdusin, oli minu palk 170 rubla kuus, aga töötajate keskmine töötasu Eestis ulatus juba 250–270 rublani. Praegu teenin 200 rubla kuus, aga Eesti Vabariigi töötaja keskmine töötasu tõuseb käesoleval aastal kindlasti üle 300 rubla. Noorte õpetajate tariifne palk on praegu vaid 145 rubl kuus! Kuidas õpetaja praegustes oludes (hinnatõus kohati 300–400%) väikeste lastega peres ots-otsaga kokku tuleb, seda ma ei suuda lihtsalt ette kujutada.

Kui meil aasta või veel vähem aega tagasi valiti uued kohalikud volikogud, siis esimene ettevõtmine oli neil omaenda palkade määramine. Maakondade ametiteestele 400–500 rubla, maavanematele ja volikogude esimeestele 700–900 rubla, mõnikord ka rohkem. Külanoõukogude esimeestele ja sekretäridele (valdu ju seniajani peaaegu ei olegi) määrati 300–400 rubla, mõnikord rohkemgi. Olgu – vaidlemine, tülitsemine ja käetõstmine on raske töö – leppigem sellega.

Käesoleva aasta veebruaris valiti ka tollase ENSV Ülemnõukogu saadikud. Kui nad kokku tulid, oli taas esimene asi oma palk ja muud lisatasud. Nii nad saavadki olenevalt kohast ja ametist 600–1000 rubla ja enamgi! Leppigem ka sellega – ikkagi rahva esindamine. Kuigi sellega just kõige paremini toime ei tulda. Umbes 20–30% saadikutest puudub istungiärgkudelt pidevalt.

Kuidas saame kindlustada, et meie õpetajate valik oleks võimalikest variantidest parim või sellele ligilähedane? Ainult ühelainsal viisil – õpetaja tööd kõrgeimal määral väärtustades ja sellekohaselt tasustades. Kui õpetaja töötasu ei ole vähemalt 20–30% kõrgem töötajate keskmisest töötasust, ei ole mõtet tõsisest konkurentsist õpetajakohtadele üldse rääkidagi. Aga kooli peavad minema parimatest parimad – nii suur on õpetajatöö vastutus, nii kõrged nõudmised temale. Et oma rasket tööd kogu südame, hinge, armastuse ja andumusega teha, peab õpetaja olema täielikult vabastatud igapäevastest leiva-, leivakõrvase, olme- ja muudestki muredest. Ta peab rahu ja kindlustundega tuleviku suhtes pühendumisega meie kõige kallima vara – rahva ajupotentsiaali – väljaarendamisele. Kui me seda oma praeguses, ent aga uues Eestis ei taga, siis meie ühiskonnal tõelist tulevikku ei ole.

Helja Heldema Koela talumuuseumis vanade asjade keskel.

TÖNU KALLE foto

L K Tänaest lehest saate teada:

- 1 õpetajate toetusest ülenurmestaste üleskutsele.
- 2 oktoobrikuu sündmustest Eesti-, Läti- ja Leedumaal.
- 3 Eesti Haridustöötajate Ametiühingu Vabariikliku Liidu pöördumisest hr E. Savisaare poole.
- 3 mis mõtteid tekitas Eesti Haridusnõukogu viimane koosolemine.
- 4–5 eripedagoogika päevaprobleemidest.
- 6 Koela talumuuseumist ja tema perenaisest.
- 7 missugused on kooliehituse mured ja vaevad.
- 7 sõdiaagimärkide ja kutsesobivuse seostest.
- 8 mitmesugust infot.

Leedu-
maal

■ Meie mail lööb laineid kirjastuse "Kunst" väljaandel Tallinnas ilmunud Tiit Viirandi noorte kunstiraamat. Leedumaa haridusjuhid soetasid seda käsiraamatut 3000 eksemplaris oma kunstõpetajate tarbeks. Kuulda on, et peetakse läbirääkimisi käsiraamatu leedu keelde tõlkimiseks.

■ Viinakuu viimane nädal algas Leedus suurte pidustustega, sest mälestati suurvürst Vytautast, kelle surmast möödus 560 aastat. Peeti mälestusjumalateenistusi ja liturgiaid. Pidustused toimusid Vilniuses, Kaunases ja Trakais. Aga mujalgi üle maa.

Trakai 2. keskkool kannab nüüdsest suurvürst Vytautase nime. Koolis leidis aset aktus, lossikirikus jumalateenistus.

Palanga Turismimaja noored ekskursioonijuhid korraldasid kohalikele õpilastele linna peamagistraalil, 4 km pikkusel Vytautase tänaval kultuuriloolise ekskursiooni.

■ 27.oktoobril taastati Leedus 1930.aastatel tegutsenud ja 1940.aastal suletud Õpetajate Liit. Liidu esimeheks valiti Vilniuse Pedagoogilise Instituudi dotsent Youzas Uzdila.

■ Vilniuse Pedagoogilises Instituudis alustas tööd uus teaduskond, kus koolitatakse õpetajaid vähemusrühvaste koolidele. Õppida saab poola, ukraina, valgevene ja juudi kooli õpetajaks. Et Leedus õpetati poola keeles varemgi, siis on instituut välja lasknud juba üle 1000 poola keele õpetaja.

Tööle hakkas ka vähemusrühvaste probleemide uurimise laboratoorium.

Täisvereliseks ülikoolilinnaks sai Klaipeda. Värvimütsides tudengeid võis siin ju varemgi kohata, sest linnas töötasid Vilniuse Konservatooriumi ja Pedagoogilise Instituudi ning Kaunase Polütehnilise Instituudi filiaalid. Nüüd ühendati kõik filiaalid uueks kõrgkooliks – Klaipeda Ülikooliks.

■ Vilniuse laste- ja noortekeskuse juures alustas tööd linna esimene tasuta kool: avati 2 esimest klassi. Lastevanematel tuleb maksta 50 rbl kuus. Koolipäeva jooksul tehakse samas õpetajate abil ka kodutööd, võib osaleda meelepärasest huviringidest, nautida basseinis supelmõnuseid ning ujuma õppida.

■ Terve nädala võis Klaipeda teatrilavadel kaasa elada muinasjutukangelaste seiklustele. Teatritefestivalile "Otsime oma muinasjuttu" olid sõitnud laste- ja rahvateatrid ning kooliteatrid Krakovist, Vilniusest, Tallinnast ja mujaltki.

■ Vilniuse Pedagoogilise Instituudi rahvalaulu ja -tantsuansambel "Valgus" naases äsja Ameerika-turneelt. Nädala jooksul anti 5 kontserti. Loomulikult tutvustati poliitilist olukorda Leedu Vabariigis ja Baltimore'is kohtuti sealsete leedulastega.

JULIUS NORKEVICIUS
Vilnius

O K T O O B E R
O K T O O B E R

On aabits uus ja ranits uus, uus vormipluus, kõik, kõik on uus – aga paraku septembrikuus. Oktoobriks on kooliaasta juba vana ja avalikkus võib haridusprobleemid jälle rahumeeli kõrvale lükata.

On koolimuredest tähtsamatki!

Saksamaad ühinesid, Moldova lõhenes, Mihhail Gorbatšov sai Nobeli rahupreemia ja Novaja Zemlja korraldati sel puhul aupaugud... Ja polnud suurel Venemaal enam kellelgi aega põllule minna, olgugi et nälg käega katsuda.

Eestis korraldas saagikoristust "Nadežda" ning omad poisid ei lasknud end pikalt paluda – juba harjunud asi see aborigeenide abistamine siinmail.

Põllud puhtaks, saagid salve!

Pole tähtis, kelle salve. Ei saa ju paari(kümne) tonni kapsa pärast kohe diskrimineerima hakata! Seda enam, et kaitsetu vähemuse mahasurumine Eestis jätkub niikuinii jõuliselt.

Oktoobris seadustati uued riigipühad. Mis õigusega tähistatakse Eestis luterlaste jõulusid ega tehta väljagi õigeusklike omadest? Aleksei Zõbin oli Ülemnõukogus südamest nõrduinud.

Tõesti, tõesti. Ülemnõukogul jääb vaid õnne tänada, et eestimaalaste seas indiaanlasi pole. Muidu tuleks ehk luterlaste esimesel jõulupühäl hoopis ümber lükke karelda, näod maalitud ja tomahoogid vooli. Et ei diskrimineeriks.

Aga eks tee paadunud homo

soveticusele midagi selgeks! Ei saa omade vahelgi kuidagi kokkuleppele.

Eesti esimene ja ainus president jõudis taas koju ja sängitati matusepäeva hardas üksmeeles Metsakalmistu mändide alla. Kuid siis tuli jälle argipäev ja selgus, et meie praegune riigipea on LKA agent! Või kui mitte LKA, siis KGB. Või kui mitte Rüütel, siis keegi teine. Igatahes käsilane, vastane, vaenlane.

Vaenlasi on kõik kohad täis.

Härra Tunne Kelami sõnutsi laskis vaenlane Savisaar oktoobrikuuks majanduse lõplikult põhja – kus selle hinnatõusu ots! Proua Sirje Endre suust kuulsime vaenlasevastastest majanduslikest hädaabinõudest. Aga üks Eesti Kongressi saadik arvas koguni, et meie ainus päästerõngas on sõja kuulutamine Venemaale.

O tempora, o mores!

Hariduselus näib päästekomiteede aeg möödaks olevat.

Eesti Haridusnõukogu avalik aastakoosolek möödus hüsteeriliste appikarjete ning lõhenemiseta. Uus programm sai pikk ja ilus: demokratiseerimine, humaniseerimine, väärtustamine. Selles on kõike, alates hariduse finantseerimisest mitmekordistamisest ja lõpetades Eesti liitumisega UNESCOsse. Ette nähtud pole vaid üht – tegijat, kes peaks kavandatud ellu viima, kirjapandut tagama, korraldama ja kindlustama.

Kust seda tegijat võtta olekski. Kes see loll on või kellele siin ilmas kaks elu

kingitakse!

Paljud asutused leidsid võimaluse oma töötajatele hinnatõusu kompensatsiooniks toetust maksta. Haridussüsteem muidugi mitte. Palgadi on viimasel ajal pea igal pool tublisti tõusnud. Koolis ja lasteaias mõistagi mitte. Oktoober tõi peale hinnatõusu ka senisest suurema sotsiaallabi emadele-isadele ning vähemasti Tallinnas otsustati koolieinele aasta lõpuni dotatsiooni maksta. Koolieinele – see tähendab, et kodule, mitte koolile.

Õpetaja ei rebi endal riideid rinna eest lõhki ega peksa pead vastu seinat. Ta saab aru, et vanatühi ise ka ei võta sealt, kust võtta pole. Ent mõistku teiseltki, et need vähesed pärisõpetajad, kes koolides veel alles on, töötavad erilise entusiasmiga ega näe oma kangelassurmas sügavat mõtet. Hariduspüüdluste ülim siht on ju endiselt soome keel ja leivasõjad koolisööklais pole sugugi lakanud.

Raha ei haise, rubla ei põleta.

Tühja meil vaimesusest ja haridusest, tuleks vaid tulla!

Kui õpetaja oktoobrikuus ajakirjanduse tellimiskataloogi lugedes kopikaid peos veeretas, andis valitsuse propagandanõunik(!) Tõnu Ots talle õiged

väärtusorientatsioonid kätte. (Kui 28.oktoobri "Rahva Hääl" ikka õigust räägib. Andku head kolleegid andeks, aga enam ei või keegi teada, kus tõde, kus laim.)

Ajakirjandusnõupidamisel Tartus olevat härra Ots arvanud, et suure kahjumiga töötavad toimetused peaksid end sulgema. Arvestada tuleks lugejate huvi.

Selge.

"Õpetajate Lehte" pole vaja.

"Eesti Arsti" samuti.

"Loomingut", teatriajakirja ja teisi kultuuriväljaandeid ammugi mitte. Piirdugem äri- ja pornolehtedega. Ja leidkem igaüks oma vanuse-, jõu- ning võimetekohane valuutaots "Eesti Ekspressi" kuulutusteküljel.

Ärimeeste ring muudkui laieneb. Seltsimehed Kiemets ja Rudjak töid oma finantsoperatsioonide altarile isegi interlikumise usalduse. Kas on liitlasi loota? Vaenlase vaenlane pidavat sõber olema...

Vahest polegi selliste uute sõprade ajad enam kaugel. Oktoobris astutud esimesed arglikud sammukesed majanduspiiril töid eestlastegi sekka paksu pahameelt. Majandijuhid nõudsid häälekalt vaba turgu. Liha Lätisse ja Leningradi, kommid Kuubasse

ja Kubanimaale, metsad müügiks, vadak valuutaks! Õige eestlane viib vargsi ilusad sini-must-valged kupitsad ja ristikiviid Eesti pärispiirile kuhugi Venemaa sisemusse, aga ei hakka head äri häirima.

Kahju, tõesti kahju, et kooli ei saa kuidagi valuutavankri ette rakendada. Või mine tea. Näeme veel, milliseid võimalusi peidab endas november.

TIIA PENJAM

Läti-
maal

■ Kuldigas tähistati pidulikult õpetajate ettevalmistamise 150.aastapäeva Kuramaal (Kurzemes). Nimelt avati 1840.a Irlava (saksa k Irmelau) kihelkonnaõpetajate seminar, mis alustas pedagoogide ettevalmistamist 1841.aastal. Kooli asutas Kuramaa rüütelkond. Mõni aastakümme hiljem, 1870.a andis Vene impeeriumi haridusministeerium loa avada Riias Balti Õpetajate Seminar, kus oli tugev õigeusu mõju. Näiteks Eestist õppis seal palju õigeusklikke saarlasi. 1870.a avati Liivimaa pealinnas teinegi õppeasutus – Riia Vaimulik Seminar õigeusklikele. Selles on õppinud ka Konstantin Päts.

Õpetajate Seminar viidi 1886.a Kuldigasse, kus tegutses 1915.aastani, mil sõja ajal koliti Tatarimaale Tistopoljesse. Seminar lõpetas tegevuse 1919.aastal. Kuni 1915.aastani lõpetas õppeasutuse 773 lätlast, 129 venelast, 115 eestlast, 7 leedulast, 1 liivlane jt. Kokku õppis seminaris 1391 eri rahvusest noort, kellest 365 jäi lõputunnistus saamata, neist 35 eestlasel. Kuldigas õppis ka Eesti Vabariigi väljapaistev poliitik, TÜ professor Ants Piip.

■ Riigi raamatukogus Riias oli septembris-oktoobris avatud Balti Õpetajate Seminari 120.aastapäevale pühendatud näitus.

■ Oktoobris kohtusid Jurmalas Baltimaade haridusministrid. Eesti Vabariigi Haridusministeeriumi, Leedu Vabariigi Kultuuri- ja Haridusministeeriumi ning Läti Vabariigi Haridusministeeriumi haridusala koostöö lepingule kirjutasiid alla Rein Loik, Darius Kuolis ja Andris Piebalgs. Samal ajal viibis Lätis ka Vene Föderatsiooni haridusministri asetäitja Vladimir Batsin. Ta pidas eelläbirääkimisi Läti- ja Venemaa hariduslepingu sõlmimiseks.

■ Minevikus oli lätlastel haridus- ja kultuurielus tugev Saksa orientatsioon. Riias olid koos Herderi Instituudi orgkomitee liikmed. Kõneks oli Goethe instituudi loomine. Läbirääkimistest võtsid osa pedagoogilise instituudi, loomeliitude, kultuurifondi ja teaduste akadeemia esindajad. Uus instituut peaks tegevust alustama järgmise aasta jaanuaris.

■ Suurt vastukaja on pedagoogide hulgas äratanud ajalehes ("Izglitiba") avaldatud õpetajate töotasu tõstmise projekt. See dokument peaks veel selle aasta detsembris saama ministrite nõukogu kinnituse.

MINTAUTS GEIBAKS
Riia

Eesti Haridustöötajate Ametiühingu Vabariikliku Liidu

P Ö Ö R D U M I N E

Eesti Vabariigi Valitsuse esimees hr E. Savisaar

Eestimaa tuleviku vaimse potentsiaali loomine ja vastutus selle kvalitatiivse taseme eest lasub vaieldamatult vabariigi haridustöötajatel. On aga asjatu loota, et õppe- ja kasvatus töö võiks tugineda ainult teatava töötajatekategorია missioonitundel ja fanatismil. Eesti Haridustöötajate Ametiühingu Vabariikliku Liidu volikogu juhatus, väljendades oma enam kui 40 000 liikme üksmeelset seisukohta, peab vajalikuks keskendada Teie tähelepanu mitmele asjaolule, mis seonduvad meie vabariigi haridustöötajate palgakorraldusega. Seoses madalate ametipalkadega on tekkinud alaline kaadripõud koolieelsetes lasteasutustes, suurenenud on erialase ettevalmistuse saanud õpetajate lahkumine üldhariduskoolidest mitteerialasele, kuid tasuvamale tööle, huviharidus ja kooliväline tegevus on taandunud põhiliselt entusiastide tegevusele jne. Kõik eeltoodu tuleneb aastakümneid kestnud hariduse ja harituse väärtustamatusest, mille murdmiseks on käesoleval momendil aeg enam kui küps. Eestimaa haridustöötajate lootused seonduvad seni veel valitsusprogrammis sisalduva teesiga palgapoliitika ümberkujundamisest lähtuvalt hariduse ja kvalifikatsiooni väärtustamisest. Esmase tingimuseks selleks on vaja väärtustada haridustöötajate töö nende palgataseme kaudu, tõstes seda keskmiste töötasude skaalas rahvamajandusharude kaupa viimaste seast esimeste hulka, kuhu on endale riikliku statistika andmetel koha leidnud teiste riigi teenistuses olevate asutuste töötajad (alajaotus "Juhtimine", keskmine töötasu 1990. a I poolaastal 363,5 rbl). Riikliku Statistikaameti andmete põhjal, võrreldes näiteks vabariigi keskmise töötasuga koolieelsete lasteasutuste töötajate keskmist töötasu (vastavalt 296,8 rbl ja 173,2 rbl koos eraldisega sotsiaalfondi arvelt) moodustab koolieelse lasteasutuse töötaja keskmine töötasu 58,36% vabariigi keskmisest, üldhariduskoolide õpetajate keskmine kuutöötasu (248,4 rbl), mis on välja teenitud aga vastavalt normkoormusi ületava tööga, ei küüni samuti vabariigi keskmiseni. On selge, et sedalaadi rohke näidete põhjal võib tõdeda haridustöötajatel stiimulite puudumist oma erialaste oskuste ja võimete maksimaalseks rakendamiseks Eesti Vabariigi vaimse potentsiaali loomisel.

Eesti Vabariigi Haridusministeerium esitas vabariigi valitsusele 1991. a hariduskulude koondeelarve projekti, milles sisaldus taotlus suurendada 1991. a haridustöötajate palgafondi võrreldes 1990. aastaga. Taotletav summa ei taga veel hariduse täielikku väärtustamist, kuid võimaldaks olulise sammu teha haridustöötajate keskmise palgataseme tõstmisel. Meie andmetel planeeritakse suurendada assigneeringuid palgafondiks 1991. a vaid 10% võrra 1990. a võrreldes. Sellel määral palgafondi suurendamine ei tasakaalusta isegi elukalliduse tõusu (elukalliduse indeksi protsendipunkti väärtus – 1,25 rbl), kuid samal ajal turumajanduslike põhimõtete rakendamisel vabariigis satuvad sotsiaalsfääri töötajad (s.h haridustöötajad) äärmiselt komplitseeritud majanduslikku seisu.

Eesti Haridustöötajate Ametiühingu Vabariikliku Liidu volikogu juhatus peab vajalikuks esitada Eesti Vabariigi Valitsusele üldistatuna oma liikmeskonna seisukohad vabariigi haridustöötajate palgatingimustest:

1. Eesti Vabariigi Valitsusel realiseerida tegudes deklaratsioonid hariduse väärtustamisest ning selleks:

1.1. Leida võimalused 1991. a hariduskulude koondeelarves palgafondi suurendamiseks 1990. a võrreldes 80 milj rbl võrra loomaks eeldusi haridustöötajate palga tõstmiseks 1. jaanuarist 1991. a.

1.2. Jätkata sihtprogrammilises korras järgnevatel aastatel haridussigneeringute suurendamist saavutamaks hariduse väärtustamisel arenenud riikide taset.

1.3. Arvestada järjepidevalt haridussigneeringutes elukalliduse indeksit.

2. Pidada vajalikuks ühte hariduspoliitika teostamiseks vabariigis riikliku hariduskulude eelarve juhtimist vabariigi ulatuses Eesti Vabariigi Haridusministeeriumi kui riikliku funktsiooni täitva institutsiooni poolt.

Eesti Haridustöötajate Ametiühingu
Vabariikliku Liidu volikogu juhatuse nimel
esimees SVEN RONDIK

Märkus. Nimetatud materjal edastati Eesti Vabariigi Valitsusele k.a 5. novembril.

6. nov toimus sotsiaalminister A. Kuddo juhtimisel nõupidamine sotsiaalsfääri finantseerimisest vabariigi eelarvest. Seal esinesid oma seisukohtadega haridusminister Rein Lolk ja Haridustöötajate Ametiühingu Vabariikliku Liidu esimees Sven Rondik.

NB! Õppekirjanduse konverents!

14. ja 15. detsembril korraldatakse Tallinnas konverents, mille eesmärk on hinnata meie õppekirjanduse nüüdisseisu ja välja töötada lähituleviku konkreetne tegevuskava. Ettevõtmise eest kannavad hoolt Haridusministeerium, Eesti Hariduse Arenduskeskus, Eesti Õppekirjanduse Keskus, Tartu Ülikool, Tallinna Pedagoogiline Instituut ja Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituut.

Avapäeval on kavas plenaaristungid, kuhu oodatakse ka külalisestinejaid Lätist, Leedust, NSV Liidust, Soomest, Rootsist ja Saksamaalt. Teisel päeval töötavad õppekirjanduse üldprobleemide, algõpetuse, keeleainete, kunstiainete, loodusteaduste, ühiskonnateaduste, füüsika-matemaatika, erikoolide ja vene koolide õppekirjanduse teistsioonid. Esineda soovijail palume saata ühelehelehelise teesid hiljemalt 25. novembriks Eesti Hariduse Arenduskeskusesse (200105 Tallinn, Sakala 23) märkusega "Õppekirjanduse konverents". Palume lisada, kas kavatakse esineda plenaaristungil, sektsioonis või stendietekandega. Esinejatega võtame ühendust.

EESTI HARIDUSE ARENDUSKESKUS

Eesti merehariduse uus vorm on juba loodud: Tallinna Merekool muudeti Eesti Merehariduse Keskuseks. Juhtkond eesotsas direktor kapten Tarmo Kõutsiga püüab seda tasapisi uue sisuga täita.

Esimene suurem üritus, kadetivande andmine, tõendas eelnenud väidet. Enam ei töötatud tubliks Eesti meremeheks saada Lenini ausamba juures ravis seistes. Seda tehti tulevasele meremehele märksa sobivamas kohas – reisilaeval "Georg Ots". Vannet kinnitasid laevakella helid. Kaatri lasti Tallinna lahte pärg kõigi Läänemeres hukkunud meremeeste mälestuseks.

Tutvuti tulevaste tööpaikadega roolikambris ja masinaruumis. Tõsist ja pidulikku päeva kroonis kooli ja "Georg Otsa" pakutud eine "Carmen-baaris", kus vastsed kadetid end härradena võisid tunda. Vanematel kursustel on põhjust kadestada tänavusi rebaseid, kes on "õigel" ajal õppima asunud.

LIINA VELLAND
ISI TRAPIDO foto

Kursantide asemel kadetid

Mõtteid pärast Eesti Haridus- nõukogu viimast koosolemist

Olles viimasel haridusnõukogu koosolekul läbi lugenud Eesti haridusuudenduse projekti ja kuulates ettekannet ning sõnavõtte, süvenes üha rohkem tunne, et meil ei tahetagi midagi teha, armastatakse vaid lõpmatult heietada.

Usun, et meile kõigile (haridustöötajale vähemalt) on ammu selge, mida me soovime ja kuhu tahame jõuda. Aga ikka ja jälle korrutame 2–3 või enamgi aastat tagasi öeldud tõdesid, soove ja tahtmisi, vaidleme pisiasjade üle. Vastandades oma äärmuslikke mõtteid teistele, minnakse mõnikord lausa naeruväärsteni.

Ülemnõukogu saadikute esinemisega taheti ilmselt üritusele kaalu lisada, kuid arvan, et nendegi seisukohad ei andnud midagi olulist.

Haridusuudenduse programmi projektist jääb mulje, et oleme deklaratiivsuses suured meistrid, et me teisisi enam ei õskagi.

Miks me ikka veel ja veel kirume vana koolisüsteemi? Enamikule õpetajatest ja haridustöötajatest on sellest ammu viiland. Ka üldsus ootab ammugi, et hariduse valdkonnas põhjamise asemel midagi konkreetset ette võetaks. Haridusministeerium juba tegutseki selles suunas, aga ikka süüdistame ka seda asutust. Andkem inimestele, kes seal töötavad, veidi aega, et tehtu välja paistaks.

Praegu jääb mulje, et ei teata, mida Haridusministeerium on teinud ja mis tal plaanis on. Tundub, et nii mõnigi haridusnõukogu juhtivatest tegelastest ei ole kursis sellega, mida on juba koolides rakendatud. Antakse igaks juhaks pihta, ehk läheb asja ette. Palju räägiti sellest, mida tuleks teha, aga selgusetuks jäi, kes peaks tegema.

Oleme korduvalt arutanud õpetajatega, kooli juhtidega, lastevanematega, millest alustada, et meie koolis midagi põhjalikult muutuks. Neid asju on palju, aga kõige kiiremat lahendust vajavad järgmised probleemid.

■ Kool ja õpetaja ootavad uut õppekirjandust, mitmes variandis õpikuid ja õppekomplekte.

Uute õpikuteta ei muutu enamiku õpetajate töös oluliselt midagi. Tuleb leida vahendid, mis kutsuksid õpetajaid, metoodikuid, õppejõude ja pedagoogikateadlasi uut õppekirjandust koostama.

Kui tahame midagi head saada – aga uued õpikud peaksid tingimata head olema –, siis tuleb selle töö eest ka korralikult tasuda.

Uue õppekirjanduse koostamine on vaja lahendada valitsuse tasandil, kui muud väljapääsu ei leita. Võime rääkida kui palju tahes oma vaesusest, aga kui me tahame, et meie koolides tõesti midagi väga oluliselt muutuks, peab valitsus raha leidma. Millises järjekorras õppekirjandus ilmub, selle on Haridusministeerium juba otsustanud.

■ Enamik meie koolidest on tehnovahendite poolest nii vaesed, et vaesemad enam olla ei saagi. Amortiseerunud ja sagedast remonti vajavaid seadmeid veel jätkub, kuid viimase 7–8 aastaga pole saadud peaaegu midagi uut juurde muretseda.

Nüüdisaegsetest tehnovahenditest ei julge unistadagi. Mida pole, seda pole. Tahvel ja kriit (kui see vaid kirjutaks!) on õpetaja põhilised töövahendid.

Mida tõi arvutiõpetusse "Juku"? Ei midagi. Suurem osa neist on pidevalt remondis või remondi ootel. Siia sobiks imehästi inglise vanasõna: "Ma ei ole nii rikas, et osta

odavat ülikonda". Kas keegi on kokku arvanud, kui palju me tegelikult kulutame odavate asjade remondile? Vaevalt et see seni kedagi üldse on huvitanud. Koolide varustamine nüüdis tehnika on möödapääsmatu vajadus. Seda on võimalik lahendada meil ise, aga ka koostöös Läti ning Leeduga. Ei ole õige jätta kõike ainult Haridusministeeriumi õlgadele, kindlasti on vaja Ülemnõukogu toetust.

■ Elame ajal, mil rikkusega kiidelda ei saa ega sobigi. Aga ka kõige vaesematel ja raskematel aegadel on Eestis ikka leitud, et hariduse arvelt ei tohiks kokku hoida. Viimased 50 aastat on küll teistsi toimitud.

Kuni meie koolimajad ei vasta tänapäeva nõuetele, ei saa me ka loota (nõuda), et õppetöö toimuks nüüdistasemel. Koolimajad vajavad moodsaid siseviimistlusmaterjale. Hoides koolimajade ehitamisel raha kokku, paneme koolid suurtesse raskustesse. Hoonete ekspluaterimine ja hooldamine on raske ja kulukas, koolidirektorist on sageli saanud remondi- ja ehitustööde juhataja. Tuleb ette, et direktor – nende hulgas on palju naisi – peab ise remonditööd tegema. Sellist luksust ei luba endale ükski teine maa. Kuski mujal ei tee kõrgesti haritud inimene tööd, mille õppimiseks pole vaja aastaid, vaid kuid.

Kehva viimistlusmaterjali tõttu näevad meie koolimajad halvad välja. Vana tööde, et ilusat asja hoitakse ja hinnatakse, inetust aga ei hoolita. Koolihoonete välimust ei saa ega tohigi alahinnata.

Arvan, et Eestis on võimalik palju paremaid siseviimistlusmaterjale ja sanitaartehtisi seadmeid valmistada. Puudub ainult tahtmine midagi head ja ilusat teha. Kasusaamine ei tohiks peaeesmärk olla. Hea ja ilusa toote eest ollakse niigi nõus korralikku hinda maksma.

■ Õpetajast. Tulekul on õklassiline algkool. Kas meie pedagoogid on selleks valmis? Praegu töötavad veel õpetajad, kes lõpetasid pedagoogiilise kooli 1950.–1960. aastail. Pärast täienduskoolitust on nemad selleks valmis. Aga noored õpetajad, kes on kutse omandanud ühel kitsal erialal? Neil tuleb ilmselt palju juurde ja ümber õppida. Usun siiski, et nad saavad hakkama.

Maakoolide probleemist on küll juba tosin aastat räägitud, aga rääkimisest kaugemale pole jõutud. Väikesed maakoolid (9klassilised) aga loodavad ikka veel, et ehk tuleb kusagilt keemik, kes on nõus õpetama ka bioloogiat ja geograafiat; füüsik, kes oskab hästi ka matemaatikat ja keemiat; algklassiõpetaja, kes suudaks anda muusikaõpetust jne.

Ma ei saa aru, kas meid ei suudeta või ei taheta mõista. Aga võib-olla ei ole meie, maainimesed, osanud ennast arusaadavalt väljendada.

Oleme oma aja lapsed, nii on ka noored õpetajad ning eakad, suure staažiga pedagoogid oma tööekspidamiste ja ellusuhtumisega. Nii me elame, oodates ja lootes, et ehk kunagi siiski võib õpetaja oma palgast peret katta ja toita. Ega õpetaja ootagi, et teda üle kullataks, aga oma töö eest väärilist tasu saada tahab ta küll.

Me kõik tahame, et meie lapsed õpetaksid head ja tublid, oma ala tundvad inimesed. Ilmselt soovib seda ka meie valitsus. Ainult tahtmisest üksi on aga vähe, õpetajatöö tuleb tõeliselt väärtustada.

PEETER ORAV,
Pärnu Maakonna haridus- ja noorsoonõunik

N Õ U N I K U S Õ N A

Abiõppe ja õpiabi perspektiivid ning ohud

Paaril viimasel aastal on järjest enam kõneldud abiõppest ja õpiabist. Mõnikord kasutatakse aga neid termineid küllaltki suvaliselt. Tuletagem meelde, et **abiõpe tähendab hälviklaste õpetamist erilasteasutustes ja erikoolides, eriklassides ning -rühmades**. Seni suunatakse lapsi sinna meditsiinilise diagnoosi järgi meditsiinilis-pedagoogilise komisjoni otsusel. Neis asutustes kehtivad eriprogrammid, kasutatakse (või peaks kasutama) oma õppekirjandust. Pedagoogid aga peaksid valdavalt olema eriharidusega, s.t defektoloogid või vähemalt pikaajalistel kursustel õppinud.

Õpiabi kujutab endast madala õpetatavusega laste abistamise süsteemi tavaklassis või -lasteaias. Lapsed õpivad üldprogrammide järgi, neil ei pea olema meditsiinilist diagnoosi. Nad võivad olla arendusklassides ja -rühmades, kuid ei pea seal olema. Lapsed võivad saada logopeedilist või laiema mõistes defektoloogilist abi, kuid võivad seda ka mitte saada. Viimasel juhul korraldavad kogu õpetamise ja kasvatamise, s.t korrektsiooni, üldkooli või lasteaiaga pedagoogid.

Õpiabi korraldamise võimalused on küllaltki erinevad: juba varem nimetatud arendusklassid ja -rühmad, diferentseeritud õpetamine klassis (või rühmas), mitmesugused järeleaitamistunnid ja konsultatsioonid, õpetamisele lisanduv või sellega paralleelne defektoloogiline (s.h logopeediline) abi väiksemates rühmades. Kui aga koolis töötab eriprogrammiga klass, on alust rääkida juba abiõppest.

Arenenud maades suureneb viimasel aastakümnetel just abiõppe maht. Selleks kasutatakse eriõpetajaid ja logopeede, õpetaja assistente (teine pedagoog klassis), õpetatakse kursustel välja üldkooliõpetajaid. Üldiselt on mõneti vähenenud erikoolides õppivate laste hulk. Kergema hälbega lapsed suunatakse õpiabi süsteemi, vähemalt osale abiõppe vajajatest aga avatakse eriklassid kodukoha lähedal asuvates koolides. Eriõpetajate ja õpetajate-assistentide laialdane rakendamine võimaldab paindlikumaks muuta ka abiõppe ja õpiabi piiri: näiteks osa tunde õpetatakse tavaklassi õpilastega koos, osa eraldi. Küllap on meilegi perspektiiv samalaadne.

Kuid lõppeesmärgile jõudmine eeldab vahe-eesmärkide täitmist. Kahjuks ei arvesta seda paljud pedagoogid, rääkimata lastevanematest.

■ Paindliku süsteemi väljaarendamiseks ei ole meil käesoleval ajal raha ega vahendeid. Õpiabi on tegelikult kallim kui abiõpe, mitte vastupidi.

■ Küllaldaselt ei ole välja töötatud erimetoodikat, pedagoogide teadmised erimetoodikast on äärmiselt napid, defektolooge ei jätku. Näiteks Soomes suunatakse nõrgaltnägija laps üldkooli ainult juhul, kui õpetaja(d) ja lapsevanem nõustuvad teda individuaalselt abistama. Uhtlasi varustab erikool (seal ei sõltu pedagoogide hulk laste arvust) lapse õppevahenditega. Last ja tema õpetajaid ning vanemaid konsulteerib tüflopädagog. Seega üldkoolis õppides ei tohi hälviklaste olukord olla halvem kui erikoolis. Küll aga lisandub positiivsena võimalus elada kodus ja suhelda eakaaslastega.

Analüüsigem kirjeldatu taustal vaimse alaarenguga laste õpetamist üldkoolis (paaril viimasel aastal on nimetatud tendents küllaltki märgatav). On kaks võimalust: eriklassid või õppimine koos eakaaslastega tavaklassis. Esimene variant on mõneti parem, sest töötatakse ikkagi eriprogrammide järgi ning õpilaste arv klassis on väiksem. Oluline pluss on, et laps saab elada kodus, suuremas linnas käia kodu lähedal koolis. Teine oodatud pluss –

sõbralik ja arendav suhtlemine eakaaslastega – on käesoleval ajal Eestis kahtlane, sest alaarenenud lastel on väga suur oht olla tõrjutud. Tulemuseks on stress, korrarikkumine, hulkurlus jne. Vähemalt praegu on erikooli keskkond debiilikule sõbralikum kui üldkoolis. Kirjeldatud olukorra muutmine eeldab aga kogu ühiskonna seisukohtade muutmist. Praegu suhtuvad isegi paljud õpetajad arenguhälvetega lastesse halvustavalt. Lisanduvad veel teisedki negatiivsed nähud. Eriklassis õpib mitme õppeaasta lapsi. Seega üleklassitöö pole võimalik, õpikuid ja töövihikuid aga ei jätku. Abiklassi õpilaste võime iseseisvalt töötada on väga piiratud, vähemalt esimestel õppeaastatel. Näiteks töö kirjaliku plaani järgi õnnestub enamikul alles vanemates klassides (7.–9.). Üldkoolis on väga raske korraldada professionaalset tööõpetust. Osa oponente küll väidab, et see polegi oluline, sest õpitud erialal töötab hiljem küllaltki vähe abikooli lõpetanud. Kahjuks ei arvestata, et peale eriala õpitakse ka üldisi töövõtteid ning, mis veelgi tähtsam, harjutakse ennast tõsiselt pingutama. Kujuneb harjumus õigel ajal tööle minna ja pidevalt töötada.

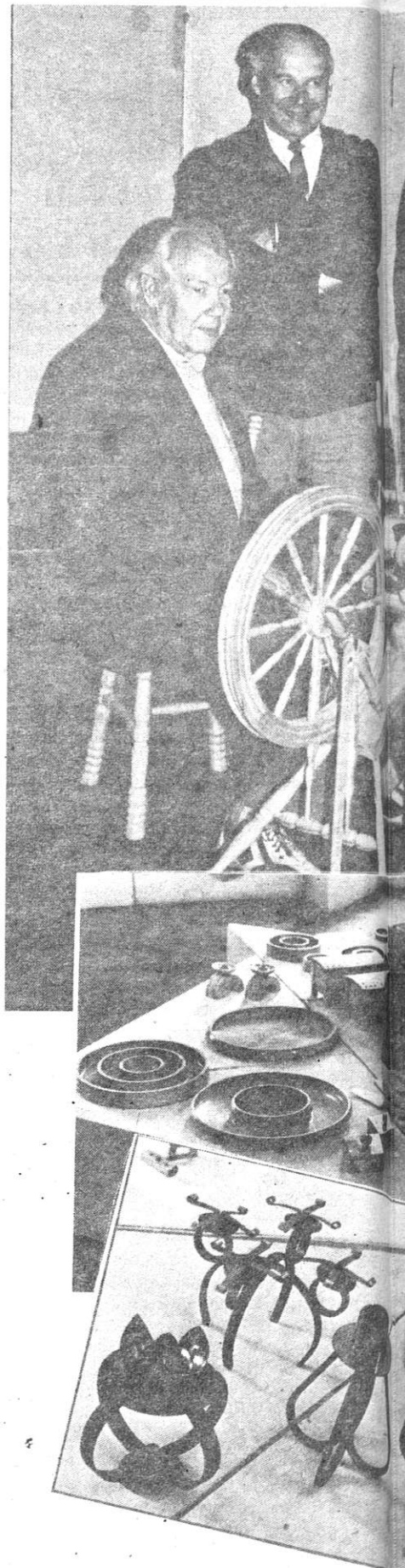
Kõik öeldu kehtib ka tavaklassis õppiva vaimselt alaarenenud lapse kohta. Siin lisandub aga veelgi negatiivset. Kõigepealt on paaril esimesel õppeaastal peaaegu võimatu last õpitegevusse lülitada. Põhjuseks on kõne reguleeriva funktsiooni arenematus. 6.–7aastane debiilne laps täidab korraldusi ja juhiseid väga piiratud, rääkimata oma tegevuse planeerimisest ja reguleerimisest. Kahjuks teavad üldkooli õpetajad nimetatud nähtusest väga vähe. Teine tõsine takistus on normaalsete õpilaste olulisel kiirem aine omandamine. Vaimselt alaarenenud laps ei suuda klassi töös osaleda, ta harjub tunnis lihtsalt istuma. Tema õpetamiseks puudub õpetajal aeg. Nimetatud nähtuste tagajärjel leiame veel 3. ja 4. klassis lapsi, kes ei tunne näiteks tähti.

Kuid pöördugem tagasi õpiabi juurde. Peale organisatsiooniliste meetmete vajab lahendamist õppekirjanduse koostamine ja paljundamine ning õpetajate metoodiline ettevalmistamine. Kahjuks on just metoodikasse suhtutud küllaltki pealiskaudselt, seda ei peeta mõnikord isegi kõrgkoolis teaduseks. Sageli jäävad napiks õpetamise psühholoogilised ja ainealased põhjendused. Kehtib aga seaduspärasus: mida nõrgem on õpilane, seda haritum metoodikas peab olema pedagoog. Metoodilise meisterlikkusega ei saa lapsekeskselt õpetada. Lapse psühholoogilis-pedagoogiline diagnoosimine (taseme määramine, edutuse põhjuste selgitamine) ning seejärel õpiabi eeldavad nimelt peamiste õpitoimingute (arvutamine, lugemine, kirjutamine) operatsioonide tundmist ning oskust reguleerida õpitegevuse raskusastet. Tuletagem meelde, et viimane sõltub materjali keerukusest, pedagoogi osalemisest tegevuses, näit- ja skemaatilise-sümboolsete vahendite kasutamisest. Õpiabi vajajatel tuleb tihti kujundada selliseid oskusi, mis ülejäänud lastel on ammu omandatud või ei tekita raskusi. (Näiteks lausete järelkordamine, õige ja vale keelendi äratundmine, sõnariidade kordamine, ärakiri jm).

Enamikule õpiraskustega lastest piisab ajutisest abist. Näiteks kirjutamispuuetega õpilastele piisab tihti 2–3 omandamata operatsiooni õpetamisest. Harilikult on selleks häälikurühmade määramine ja häälikupikkuse muutmine ning seejärel nende operatsioonide rakendamine kirjutamisel.

Õpiabi ja abiõppe edasine areng vajab tõsist ettevalmistust. "Suur hüpe" ei ole siin võimalik. Lapsi ei tohi näilise humanisuse sildi all kannatama panna. Alustada siiski tuleb, sest iga õpiraskustega laps vajab kohe abi.

KARL KARLEP

Pärnu 11. koolis, endise nimega 1. alikõrgel järjel tänu tööõpetajatele Evald T. juubilarile Lembit Toomele ja Heino P. jäädvustatud esemed on õpilastööd.

Lastefond toetab

Rahatoetuse saamiseks pöördutakse tihti teatlejate ja suure pere emade. Hulk avaldusi inimestelt: abikaasa surm või invaliidistumine, ootamatult lapsed kitsikust kannatama panna rüha.

Enne raha väljaandmist kontrollitakse asjaolu, kas ostnud inimene(!). Leidub ka viinajanuseid, kes suhtes ükskõikseid, kuid oma õigusi ja rahast teadvaid naisi. Nemed jäävad lastefondi rahast asemel lastele rõivaid andnud.

Aidanud oleme kahte perelastekodu ning lapsinvaliidi või eestkostele võetud vaeslapse. Kõrgkoolis õppivat endist lastekodukasvanikku.

Mitmele on toetus määratud teiste inimeste põhjal. On inimesi, kes häbenevad oma muutust, küsimist ebameeldivaks, kuigi on ise väga hea teate peret, kes on endast olenemata põhjuste lapsed vajaksid rahatoetust, kirjutage sellest Tallinn, Väike-Karja 12. Meeldi aitaksime teid pärast kavatsevad TPedl pooleli jätta. Võibolla toetada, üheskoos sobiva lahenduse leida, teie ka oma andmed, et saaksime teiega ühendust.

ESTER LEPIK

Logopeedide Liidust ametiühing?

■ Oma sünnipäevaks peame 15.novembrit 1988.a.

■ Asutavas kogus oli 19 logopeedi, praegu ulatub liikmete arv sajani.

■ Logopeedi eesmärk ei ole patsiendile hariduse andmine, vaid puude kõrvaldamine või rehabilitatsioon.

Logopeedide Liidul lõppes teine tegevusaasta. 27.oktoobril andis üldkogu tehtule hinnangu. Liidu vanem Linnu Mae meenutas meie ühenduse sünnivalusi, kui ametnikud küsisid: mis te teete? kelle loal? miks pole meiega kooskõlastatud? Õnneks soosisid ühiskondlikud olud omaalgatust ja algatusrühma idee viidi mõttekaaslaste toel ellu.

Oma sünnipäevaks peame 15.novembrit 1988.a. Täna näitab LL elujõudu, püüdes täita põhikirjas sätestatud eesmärke. Muidugi pole kõik 100% õnnestunud, sest majandusbaasiks on üksnes liikmemaksud, mõningane sponsoritoetus ja kursustele annetused. Kogu organisatoorne töö, tõlkimine ja materjalide paljundamiseks ettevalmistamine tehakse liidu heaks tasuta põhitöö kõrval. Oma ruumi, telefonist rääkimata, pole õnnestunud leida, kasutame heade sõprade abi. Palgalisi töötajaid me pidada ei jõua, meie endi majandamisoskused on ülimalt tagasihoidlikud ja sellepärast oleme raskustes trükiasjandusega, samuti ei tea meist keegi, kuidas korraldada oma väljaannete müüki. Oleks väga tänuväärne, kui suudaksime leida (või moodustada) kooperatiivi, kes meie majandusasju ajaks. Suurt rõõmu teeb, et meie read täienevad pidevalt: asutavas kogus oli ainult 19 logopeedi, täna ulatub liikmete arv sajani. Me ei tea kahjuks, kui suur protsent logopeedide koguarvust on liiduga liitunud.

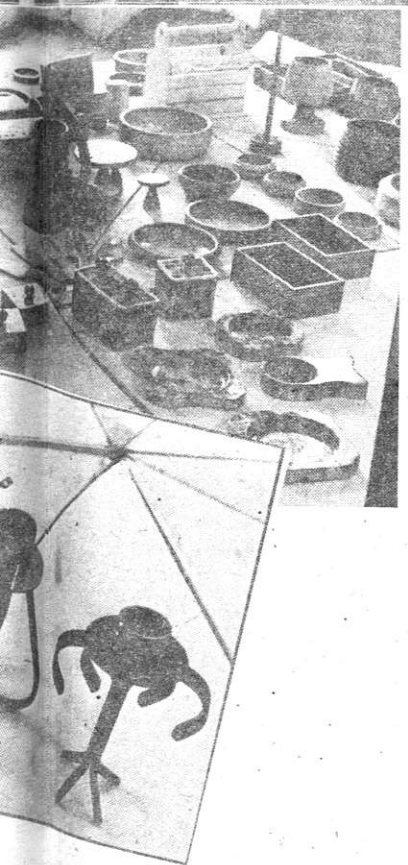
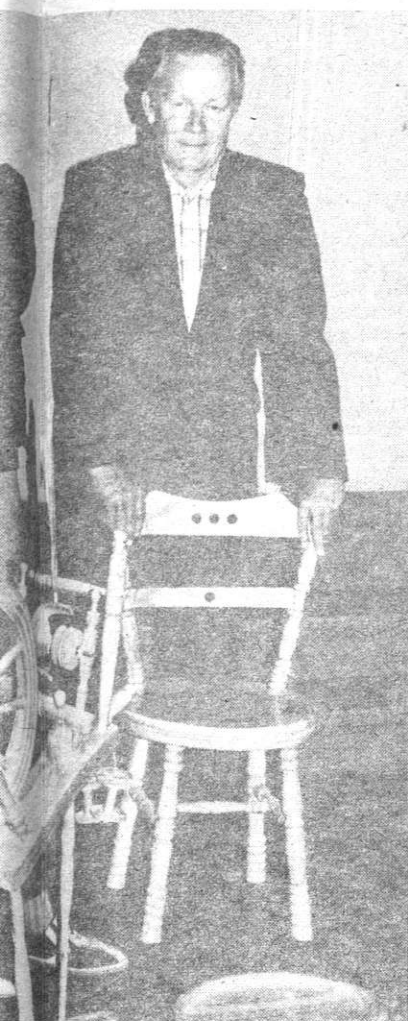
Üldkogu koosolekul esines külalisena TÜ eripedagoogika kateedri juhataja hr Ants Reinmaa. Hea, kui ülikooliga suhtlemine ei piirdu ainult isikutasandiga, vaid kandub üle institutsioonidele (ühiskondlik organisatsioon ↔ kateeder). Kogu heatahtlikkusest hoolimata jäi hr Reinmaa sõnavõtt kolme küsimuse, miks logopeedid nii väga rõhutavad oma sõltumatust, miks nad ei taha tegutseda koos eripedagoogidega. Tahame küll, kuid siit koorubki välja liidu loomise algpõhjus. Logopeedid õpetatakse Eestis välja koos eripedagoogidega, täienduskoolituses rõhutatakse esmajoonelise erioptuse probleeme, kuid tegelik elu nõuab logopeedilt esmajoonelise ravipedagoogika tundmist ja rakendamist. Logopeedile kirjutatakse ette, kuidas ta peab oma tööd korraldama lasteaias ja koolis. Kui tema tegevus juhtkonna malliga kokku ei

sobi, süüdistatakse teda ebakompetentsuses või isiklikes ambitsioonides.

Allakirjutanu on TÜ defektoloogia osakonna loomisest alates taotlenud logopeedia spetsiifika eristamist eripedagoogikast, milles on esikohal ainemetoodikate valdamine. Logopeed ei ole parem ega halvem kui eriõpetaja, kuid ta ei ole õpetaja tavatähenduses. Logopeedi ülesanne on ravi, kuigi ta ei rakenda meditsiinilisi meetodeid, vaid kasutab pedagoogilisi võtteid. Logopeedi eesmärk ei ole patsiendile hariduse andmine, vaid puude kõrvaldamine või rehabilitatsioon, kui puue pole kõrvaldatav. Selles on kahtlemata kokkupuutepunkte õpetajatööga, kuid tuleb näha ka erinevust. Oma töö spetsiifikat võib määratleda aga üksnes logopeed ja mitte ühegi teise eriala esindaja.

Nimetatud probleem oli üldkogu koosoleku põhiteema. Asi sai alguse haridustöötajate palgakorraldusest, milles logopeedidel ei olnud kohta, samuti arusaamatustest tervishoiuasutuste palkadega. Et Logopeedide Liit oma põhikirja järgi peab kaitsma logopeedide õigusi ja huve, hoolimata nende ametkondlikust kuuluvusest, on loomulik, et otsime selleks kõige mõjusamat teed. Praegu näib selleks olevat oma kutseliidu sidumine sõltumatute ametiühingutega. Meie põhikiri vastab täpselt nende nõudele, vaja on ainult logopeedide regionaalsed rühmad algorganisatsioonideks vormistada. See ettepanek jäi kokkuvõttele järelemõtlemiseks ja asja otsustab üldkogu erakorraline koosolek k.a detsembri algul.

Kas Logopeedide Liit lakkab sel juhul olemast? Ei, hoopiski mitte. Liidu loomisest tahtsime olla sõltumatud kõigist ministriumidest, kuid korra kohaselt pidi meie põhikirja registreerima üks ministrium. Et on tegemist raviga, siis tegi seda Tervishoiuministrium. Kuid ta ei ole huvitatud kogu logopeedilise abi korraldamisest analoogiliselt meditsiiniabiga. Nii ongi õigem olla tööpoolest iseseisev oma asjade ajamisel ja töölepingute sõlmimisel asutustega, kes meie tööd vajavad (lasteaiad, koolid, polikliinikud, hooldusasutused). Liidu nimetus muutub ühe sõna võrra: edaspidi oleme Eesti Logopeedide Liit. Eesmärk on endiselt "teadlaste ja praktikute organisatsiooniline ühendamine, logopeediateaduse ja sellealase praktika seoste tihendamise, erialaste kontaktide arendamine ja logopeediaalaste teadmiste populariseerimine" (Põhikiri, I osa, p 4). Põhikirjas muutub ainult I osa 1.punkt. Uus sõnastus oleks: "Eesti Logopeedide Liit (ELL) on iseseisev kodanike ühendusena tegutsev ühiskondlik organisatsioon, mis on ühinenud kutsetunnuse alusel ja mis tegutseb ametiühinguna."

abikoolis seisab poiste tööõpetus. Evald Traksile, oktoobrikuu no Puusaarele. Kõik fotodel öd.

TÖNU KALLE fotod

ab rahaga

tihti Eesti Lastefondi. Peaaegu pooled lapsed on eestlastel, kes on saanud rahast. Lastefondilt saavad stipendiumi 3 lapsed. Toetused on olnud 300–1000

asja. Toetust on tahtnud äsja auto, kodus vett ja lappi pelgavaid, laste raha saamise kohta suurepäraselt. Toetused on olnud 300–1000

ning need, kes üksinda kasvatavad lapsi. Lastefondilt saavad stipendiumi 3 lapsed. Toetused on olnud 300–1000

ANTS TAMMAR, Eesti Lastefondi referent

Kus laps peaks õigesti kõnelema õppima?

Normaalse kõne nagu kogu vaimse arengu jaoks on lapsele vaja normaalset kõne- ja intellektuaalset keskkonda. Sellele väitele ei vaidle vastu ükski lapsevanem ega logopeed. Ent ometi me ignoreerime seda tõde või ei pööra sellele tähelepanu.

Oleme asutanud institutsioone, mis tegelevad lapsele vajaliku keskkonna loomisega, ja näib, et see on meil õnnestunud. Alguval selekteerimise vaimupuuetega lapsed, seejärel eraldasime erikontingendi, pärast veel nn üldise kõne alaarenguga, kõne arengupeatusega ja lõpuks häälamispuuetega lapsed. Kes on järjekorras järgmine? Kas ei oleks aeg lõpetada selektsioon? Muidugi ei pea ma silmas erikooli nägemis-, kuulmis- või kõnepuuetega ja tõsiste ajukahjustustega lastele. Jutt on spetsialiseeritud lasteasutustest, erirühmadest mitmesuguste kõne arengu defektidega lastele, kellel on normaalne kuulmine, intellekt ja nägemine.

Tegelikult võib igasuguste kõne defektidega lapsi kohata lasteasutustes üldrühmades. Nad ei jää oma arengult maha normaalselt arenevatest eakaaslastest. 7. eluaastaks õpib enamik neist õigesti rääkima, sõltumata sellest, kas nendega tegeles logopeed või mitte. Loomulikult juhul, kui ei ole rasket vaimse arengu hälvet.

Hääliduspuuded nagu häälikute r, l vale hääldamine, susisev või vilistav s jms ei pruugi iseenesest paraneda. Ravita võivad need automatiseeruda ja jääda terveks eluks.

Samasugused või kohati veel halvemad tulemused saavutatakse kõnerühmades, kus töötavad logopeedid, kasvatajad, vahel ka lapsevanemad. Loomulikult tekib küsimus, miks siis? Vastus on lihtne. Logopeed ja kasvataja ei ole lastealalapse kõne arengus põhiosalised. Halvasti rääkiva lapse kõnet

arendavad kõige edukamalt tema eakaaslased. Logopeed annab õigel ajal tõe lapse kõne mingi külje arenguks. Kõik muu saab korda laste suhtluses. Suhtlevad ju lapsed omavahel peaaegu kogu lasteasutuse viibimise aja – ainult 10% päevast on nad kontaktis täiskasvanuga. Halvasti kõnelevad lapsed, koondatud ühte rühma, ei kuule normkõnet (v.a täiskasvanutelt) ning tagajärjed on masendavad. Normrühmas ei oleks need nii hullud isegi logopeedi abita, sest lapsed viibiks normkõneliste hulgas.

Kõnepuuetega laste erirühmade ainus eelis on laste väike arv (kuni 15). Üldrühmades on sageli 25–30 ja enamgi last. Liigkujumus viib närvilisuseni, negatiivsete emotsionaalsete niheteni, ärrituvuseni ja laste juhitavuse kaotamiseni juba lapseast. Samal ajal me küsime, kust see kõik tuleb? Võib täie veendumusega öelda – lasteasutuse suurest rühmast.

On ettepanek seal, kus võimalik, mitte komplekteerida logopeedilisi rühmi kõnehäirete järgi. Kõnehälvetega lastel on õigus saada, ja nad peavad seda kasutama, logopeedi abi logopeediakabinettides. Ideaalvariandina peaksid need olema igas lasteasutuses. Logopeedile tuleb anda võimalus töötada kõigi abivajajatega kas individuaalselt või rühmiti lasteasutuste logopeediakabinettis, aga mitte ainult talle usaldatud rühmas.

Siin avaldatu ei pretendeeri esmaabivastusele, küll aga tahab ärgitada mõttevahetusele, kas kõnepuuetega lapsed tuleb eraldada erirühmadesse või mitte.

Juhul kui kellelegi tundub see küsimus ebaoluline ja vastuargumendid väheveenvad, tuleb erirühmade efektiivsust teaduslikult tõestada.

ARTUR JANKE, Sindi lastepäevakodu logopeed

Kas kõnepuuetega lapsed eraldada erirühmadesse või mitte?

Mõttetuge Canadast

- Ka Canadas õpetatakse lapsi erikoolides.
- Eestis pole ühtki nüüdisaegset erikooli. Tegelikult pole teada ühtki riiki, kus oleks lahendatud kõik puuetega inimeste probleemid.

Viimaste aastate üks märksõnu on olnud kooli uuendus. Mäletatavasti tunnustati meil vajadust muuta nii hariduse sisu kui ka korraldust enne, kui julgeti omaks võtta mõte kogu riigi sotsiaal-poliitilise süsteemi muutmisest. Mõistagi ei ole kriisiseisundis riik olnud suuteline realiseerima enamikku pakutud ideedest. Samas on aga tähtsatevõtteid ka niikaud, mida võib vaieldamatult pidada muutuva aja ja olude headeks märkideks. Üks selliseid on püüe õppida avatud maailmalt. Iseküsimus, kuidas muu maailm on praeguseks meie erilisel avanenud. Näiteks pole minu teada õnnestunud Eestisse osta värskeimat eripedagoogikaalast teadus- ja õppekirjandust raja tagant. Ei jätku raha. Aga just erilase kirjanduse lugemise peaks algama suhtlemine muu maailmaga. Kirjanduses esitatud hästi tundes suudaksime hinnata oma võimalusi suhtluspartneritena. Miski ei asenda erilast lugemust, ammugi mitte lühiaegsed sõidud-tutumisreisid. Teisalt võimaldab probleemides pädevaile iga isiklik kontakt rajataguste asjatundjatega astuda samme, mille tulemuslikkus võib aastate järel kujuneda loodetust suuremaks.

TÜ eripedagoogika kateeder on oma erialaseid välissidemeid kujundanud vastavalt järk-järgult avardunud võimalustele. Mitmete esimeste sidemete põhjal on loota edaspidi sisulist koostööd. Senistele kontaktidele Soome, Rootsi, Saksamaa ja Ameerika Ühendriikide eripedagoogika asjatundjatega on lisandunud neid Canadas. Alljärgnevas esitatud mõtted on killuke muljetest ja erialainfot kuuajaliselt suviselt ametisõidult Torontosse. Võimalus tutvuda sealse suvekooli tööga, analüüsida eripõetuse korraldust, külastada mitut kooli ja koolieelseid lasteasutusi, Canada Kuritide Ühingu ning kasutada raamatukogu oli allakirjutavale suurepäraseks enesetäienduseks. Pean oluliseks osutada meie eripedagoogika ja eripõetuse jaoks tähtsatele sõlmprobleemidele. Samas ei pretendeeri sealsed kogemused mingile lõplikule tõele. Paljuki ei saa meie oludesse otse üle kanda. Küll aga peaks Canada kogemuse tundmine toetama meid, eesti defektoloogide, püüdlustes täiustada tööd arengupuuetega lastega.

Oma konseptsioonileht leiab märksõnana "arengupuuetega filosoofilised aspektid". Nii teemakohane teadusinfo kui ka mõttevahetused teoreetilike ja praktilistega näitaksid, et kõrge sotsiaalkultuuriga riikides on teadvustatud kogu keeruline problemaatika, mis tuleneb ühe osa inimeste arengupuuetest. Esmajärjekorras tunnustatakse arengupuuetega inimeste üldinimlikke õigusi. Inimühiskond on kõigil aegadel koosnenud keelelt, nahavärvilt, võimetelt, huvidelt jms erinevatest inimestest. Tänapäeva kultuurühiskonna üks tunnususjooni on inimeste eripära tunnustamine. Kultuurühiskond loob tingimused kõigi oma liikmete arenguks. On täiesti kohatu ja väär rääkida mingist eritingimusest, kui jutt on arengupuuetega inimeste õpetamisest-kasvatamisest. Meil ei tule mõttessegi manguasjade ostmist või lugema õpetamist pidada väikelapse eakohase arendamise eritingimuseks. Sama loomulikud peaksid kultuurühiskonnas olema kuuldeaparaatide valmistamine nürmikutele või abiõpetuseks vajaliku õpetamisvahendite väljatöötamine.

Aitab nendestki näidetest, et mõista Lääne ühiskonnale, sealhulgas Canadale omaseid suundumusi arengupuuetega filosoofiliste küsimuste käsitlemisel. Aastakümnetega on neil ühiskonnas sotsiaalse teaduse kujundamisel suhtumises hälvikuisse ära tehtud suur töö. Meil Eestis ootab see alles tegemist. Seda kahetsusväärsem on tõsiasi, et aeg-ajalt võib kohata vajadusele arengupuuetega avada-selgitada. Küllap tulevad teilegi, head lugejad, tuttavlikud ette väljendid "...pole vaja rääkida suhtumiste muutmisest. Vajad on midagi teha, et...", "...ebakompetentne juht humanismist on küll tarbetu" jms. Meie inimeste tavateaduses on kinnistunud arusaam, et kõik, mida tehakse arengupuuetega laste arendamiseks, toimub tervete laste arvelt. Muuseas, Canadas ei kogenud ma kordagi, et arengupuuetega lastesse suhtutaks kui haigetesse. Meil puterdavad nende terminitega häbenematult isegi asjatundjad näiliselt soliidsetel nõupidamistel. Eks ole seegi meie endi kõlbustunde ja arengupuuetega filosoofia tundmise näitaja.

PEREKOND JA ARENGUPUUEDEGA LAPS

Ontario provintsi töökordadus perekondadega, kus kasvavad arengupuuetega lapsed, pakub paljuski eeskujut. Rõhutan Ontario provintsi seepärast, et nagu mulle selgitati, ei ole see töö nii heal tasemel kõigis provintides. Küll aga tegeldakse Canadas ülemaailmselt nii uurimis- kui ka profülaktikatooga selgitamiseks arengupuuetega tekkepõhjust. Meditsiiniteenistus, mis kasutab tänapäevaseid uurimismetoodikaid ja aparatuuri, on orienteeritud prognoosima (nt pärliliku koormatuse korral, vanemate tervislikku seisundit arvestavalt jms) võimaliku arengupuuet juba enne lapse sündi. Olenevalt sellest, millisesse ohugruppi nende prognostiliste uuringute tulemusel last ootav ema satub, algab ettevalmistav töö perekonnaga. Oma võimalused ühendavad meditsiini- ja psühholoogiateenistus. Eraldi on vaatluse al pererkonnad, kus on sündinud üks arengupuuetega laps. Pean tunnustama, et mul ei olnud võimalik tutvuda kogu süsteemi tegutsemismehhanismiga. Samas tunnustasid sealsed organisatsioonid, et igapäevatoos pole haruldased tõrked ladusalt kavandatud süsteemis. Probleemiks on nn uuskandad, sageli madala haridustasemega ja riigikeelt mitteoskavad inimesed, kelle meditsiiniline teenindamine on oluklik. Seda eelkõige inimeste endi ebaadekvaatse käitumise tõttu.

Äärmiselt vajalikuks peetakse lapse arengupuuet võimalikult varast diagnoosimist. Selles tegevuses ei nähta midagi taunimisväärset, ammugi mitte lapse arengule kahjulikku. Märgin seda, mõeldes meil Eestis viimastel aastatel levitatavatele arusaamadele lapse arengupuuetega diagnoosimisest kui stagnaatsiooni igandist (kas pole tuttav, kui mõelda, et veel üsna lähiminevikus pidas üks osa eestlastest võitlust kodanlike iganditega). On ilmselt, et asjatundmatute vallandatud diagnoosimisvastane kampaania on suurendanud ja lisab meil veelgi pingeid eripõetuse ühes olulisemas tööloos. Paljuski sõltub lapse edasine areng sellest, kui põhjalikult me tunne tema arengupuuet olemust ning oskame valida arengu korrigeerimise vahendeid. Canadas seostub lapse arengupuuetega diagnoosimine tema arendamiseks vajalike tingimuste ja vahendite määratlemisega. Arstile ja psühholoogile lisandub defektoloog, vahel ka logopeed. Keskne ülesanne töö koduga on vanemate õpetamine lapsega tegelemiseks. Ollakse seisukohal, et väga palju sõltub lapse arengus sellest, kuidas perekond järgib asjatundjate soovitusi. Canadas ei tähtsustata väikelapse arendajana üksnes spetsialiste. Puuetega väikelapse arendamisel on vanematel väga tähtis koht. Kodu toetavad erilase ettevalmistuse saanud inimesed. Nende tegevus on suunatud nii lapsele kui ka vanematele. Kui spetsialist töötab lapsega, on soovitatavalt juures ka lapsevanem (ema). Nii omandab ta arendustöö oskuse.

Koos koduga jälgitakse järjepidevalt lapse arengut. Kasutusel on arengutabelid erinevate tunnetusprotsesside, isiksuseomaduste ning käitumusliku arengu määratlemiseks. Lapse arengunäitajate analüüs ja sellest tulenevad järeldused tehakse koos vanematega. Püütakse ühiselt selle poole, et lapse vähimagi edu märgid ei jääks õigel ajal märkamata ja arvestamata. Teoreetiliselt ei ole need seisukohad meie defektoloogidele uudsed. Tegelikult tööd nende tunnustatud põhimõtete järgi aga pole seni õnnestunud korraldada. Meie meditsiinilis-pedagoogiliste komisjonide töö on ilmekas näide teooria ja praktika lahknevusest. Nüüd, kui meid ei kammitse enam ajast-arust seadusesäited, tuleks kiiremas korras ajakohastada laste arengupuuetega diagnoosimise ja korrigeerimise korraldust.

Puuetega lapsi õpetatakse Canadas küllaltki varieeritult. Seda võimaldab koolitööpide paljus. Kõrvuti riiklike üldhariduskoolidega töötavad kirikukoolid (katoliku koolid), erikoolid ja erakoolid. Võimalik on koduõpe. Nii erakoolid kui ka koduõpe on kallid. Nende osa puuetega laste õpetamisel on suhteliselt tagasihoidlik. Kergemate keha-, vaimu- ja suhtlemispuuetega lapsed õpivad üldhariduskoolides neile kohandatud programmide järgi. Neid õpetab (harilikult osaliselt) sellekohase ettevalmistusega õpetaja (abiõpetaja). Kooliti võib õpetus toimuda erinevalt: puuetega lapsed kas õpivad mõnda ainet põhiklassis või moodustavad üldkoolis-omaette klassi. Vestlustest ilmselt, et Canadas ollakse loobumas ameerikalikult integreeritud õppekorraldusest. Kahe õpetaja üheaegne töö võimaldab erinevate lastega ühes klassiruumis ei õigustaval end. Küll aga peetakse perspektiivseks edasi arendada õppekorraldust, mis võimaldab diferentseerida õpetust peamiselt arengupuuetest lähtuvalt. Arvatakse, et lisaks praegustele erikoolidele tuleb avada uusi. Arengukavades mõistetakse erikooli kui rehabilitatsioonikeskust. Canada ühe vanima, Bloorview keskuse (avatud 16. detsembril 1899) külastamine veenis, et vähemalt raskete kehapuuetega lastele on võimalik kujutada täiuslikumat arengumiljööd ja tingimusi kui selles keskuses. Samasugused muljed jäid kurtide õpetamisest. Puuetega lapse õppekorralduse

(Järg 6. lk.)

Koela talumuuseum.

ootavad asjad. Kahju hakkas. Õnneks ostis kolhoos tühjaks jäänud talu ning maksis uue katuse kulud kinni. Roogu lõikamas käis Heldema pere ise, niisamuti on päästetud hulk vana eterniiti purustamissurmast. Kes kõiki neid haamrikopse, pintslitõmbeid ja restaureerimistöid Heldema peres kokku lugeda jõuaks! Mis lagunema kippus, seda ravitsev käsi parandas. Puukoi ja rooste tahtsid hävitamist ning vana ese tohterdamist. Heldema paar talits palka küsimata nii, justnagu nende töö midagi ei maksaks. Armastust ja hoolt jätkus kogu perel. Tütar Signegi kasvas kodu-uurimise ja muuseumiloomise vaimses. Nüüd pärast Taebla keskkooli lõpetamist õpib ta Soomes Espoo rootsikeelses käsitöökallakuga kultuurikoolis.

Nii on Koela talumuuseum perekond Heldema looming, hobi ja töökoht – väga väikese palga eest, ilma ainelise toetusega, ent mis nõuab lõppematut vaevanagemist ja hoolt. Heal aastal toovad pisut sisse õunad, nende enda tehtud õunamahlajook. Arveaamat fikseerib iga väljamineku kopikapealt.

Kõiki tuhandet eksponaati siinkohal

Eesti keele ja algklassiõpetajana (H.Heldema on TPedist saanud kaks diplomit) on hing ikka luule ja kirjasõna küljes kinni. Luulet võib ta peast lugeda kaks-kolm tundi järjest, kuid Linnamäel tuli normtundide puudusel ka geograafiat õpetada. Aine ja erialakirjandus olid võõrad. Siis asus abikaasa appi sarja "Maailm ja mõnda" lugema, et talle tundi lisamaterjali leida. Nii käisid nad raamatute lehekülgedel läbi Siberi, Karpaadid, Sahara kõrbe..., kuni geograafia selgeks ja armsaks sai. Tundi sobivad luuletused olid tal aga omast käest võtta.

Talveõhtud sunnivad raamatute juurde ja uurimistööle. See ongi kodulooringi talvekool, mille tulemid jõudnud mitmele kodu-uurimise konverentsile (viimasel oli 20 tööd 18 õpilasel). Alustanud on ta isegi 6aastastega. Näiteks teemal "Mis on jäätis?" kogusid lapsed jäätisepabereid, mõistagi said teadmisi ka jäätisest.

Aastate vältel on kogunenud hulk uurimistöid, mis kodus ise köidetuna alles ja raamatuna kenad kätte võtta. Pikapäevärühmas tuli rahutuid ja agressiivseid lapsi valmiselt

Mõttetuge Canadast

(5. lk järg.)

otsustamiseks tehakse ekspertanalüüs selgitamaks, kus on selle lapse arenguks parimad tingimused. Üsna sageli leitakse, et need tingimused on olemas eelkõige erikoolis. Arengupuudest tulenevalt võib laps koolis käia vaid mõnel päeval nädalas. Sel juhul peab tavalisest enam suutma kodu, keda aitab koolis töötav nõustaja. Selgus, et vahel on tunda lastevanemate vastuseisu lapse õppimisele erikoolis. Tavaliselt ei ole aga põhjuseks see, et tegemist on erikooliga, vaid lapse liikumise (transpordi) korraldus, sest enamikule lastest jääb erikooli kodus kaugemale kui piirkonnakool. Harilikult kõik taolised probleemid lahendatakse. Enamik lapsevanemaid on huvitatud, et laps saaks õpetust tingimustes, kus tema areng on märgatav.

Arvestades, kui asjatundmatult meil mõned ametihed on asunud "lahendama erikoolide küsimust", tahaksin eelöeldu resümeeida mõttekatkesse – ka Canadas õpetatakse lapsi erikoolides. Vältlejatele, kelle ainus põhiargument on kuskilt kuuludud tees: erikoolid end Eestis ei õigusta, tahaksin meenutada, et Eestis pole ühtki nüüdisaegset erikooli. Aga see teema vääril eraldi käsitlemist.

Oleks väärt, kui siin esitatu kujundaks arusaama, nagu oleksid Canadas lahendatud kõik puuetega inimeste probleemid. Nii loetu kui ka nähtu põhjal meenutaksin, et pole teada ühtki riiki, kus puuetega inimeste integratsiooni probleemid oleksid lahendatud kõiki osapooli täielikult rahuldavalt. Seda asjaolu on kasulik arvestada meie probleemide paremaks mõistmiseks.

ANTS REINMAA,
defektoloog, TÜ eripedagoogika
kateedri juhataja

Seitsmes kodu-uurimis-päev

Suure-Jaani keskkoolis peeti 26.oktoobril seitsmendat korda kodu-uurimis-päeva. Seekord oli pearõhk trükiajakirjandusel. Kohapeal ilmunud väljaandeid käsitlesid ajakirjanik Juhan Teder ja Hendrik Tammisto. Sõna võtsid veel linna- ja külanõukogu infolehe "Maa ja Rahvas" toimetaja Laine Vahtra, keskkooli infolehe "Sõnumid" kaastöölise, õpilane Jaanika Kivisild ja prof Jaan Lepajõe.

Kohaliku raamatukogu kujunemisteed valgustas põhjalikult selle juhataja Evi Valdmaa. Huvi pakkus ülevaade hääbuva Kibaru küla minevikust ja olevikust, mille esitas Jaan Golding.

Päeva kordaminekule aitasid kaasa ELKSi kohalik osakond, kodu-uurimisring ja muinsuskaitse selts.

ENDEL VINGISSAR

Eesti Emakeele-õpetajate Selts

EES palub jõulukuu kokkutulekust osavõtjail koguneda laupäeval, 8.detsembril kell 11.30–12.30 Jõhvi haridusosakonna meetodikakabinetti (21.Juuni t 11, kultuurimajas bussijaama vastas). Hilinejail sõita bussiga nr 106 Toila Meretareni. Bussid väljuvad Jõhvi kella 14.30 ja 15.40.

Osavõttust teatada (ja siis kindlasti ka osa võtta!) Bernhard Uustalule (Jõhvi, Võidu v 1–214, tel 2 23 76) kuni 20.novembrini.

Kohad võõrastemajas on kõigile broneeritud. Osavõtumaksu 10 rubla võib tasuda kohapeal, kaasa võtta hea tuju ja paarirublane jõulukink.

Kokkutulek lõpeb 9.detsembril kell 13.

BERNHARD UUSTALU

Sinna vanade asjade vahele ...

Kui enne Taeblat Haapsalu maanteelt paremale pöörata, viib üks teeharu Koela külla, mis tüüpiliselt läänemaalik ning oma kitsaste tänavate ja kiviaedadega isegi saarekülasid meenutab. Koela külla sõidavad autod ja bussid sealsesse talumuuseumi, mida siiani tunti Taebla keskkooli muuseumina. 14.novembril saab muuseum ametlikult kolm aastat vanaks ning selle ajaga on kasvatanud juba koduloomuuseumi mõõtmel. Seal talitab majalukk ja nobe perenaine HELJA HELDEMA, endine Taebla keskkooli algklassi- ja eesti keele õpetaja, kes tervise pärast koolitööst loobunud. Side kooliga pole siiski katkenud. Praegu õpib tema kää all kodu-uurimisringis 15 Taebla õpilast Haapsalu huvikeskusest. Mõne lapse valmistab ta ette giidiks (ka saksa keeles), ise annab seletusi vajadusel soome ja rootsi keeles, viimane on küll lindilt päheõpitud tekst. Need lapsed, kes ei karda käsi määrda, leiavad igal aastaajal tööd – riisumist, koristamist, lumerookimist..., mida iganes talumajapidamises teha, aga ka eksponaatide korrastamist. Peab ju ise kõik läbi katsuma, teha proovima, et tekiks tõeline muuseumitunne. (Kool arvas tehtu varem ka UKT tundideks.) Talvel, kui külustajaid vähem, võetakse käsi tubased tegemised.

Aga praegu pole veel talv ning muuseum ootab senisele üle 4000 külalastale lisa.

Astume meilegi sügisest rohtalast ning kaevuteelt üle kollaseks värvitud maja ukseläve. Muuseumilik jahedus küll tuppa ei meelita, aga eksponaatide tervise huvides tuleb kõhedus ära kannatada. Asju vaadatakse ja perenaist kuulates ei märkagi enam külmatunnet.

Helja Heldema astub ühe eseme juurest teise manu ja räägib nende kui oma laste saamisloost. Valges toas, s.o pere puhaskambri, kus seintel ja vitriinides ülevaade kooli ning ümbruskonna ajaloo, haridus- ja kultuurioludest, nägin ahju kõrval mittemidagiütlevat kappi. Selle moestlähnu päästis H.Heldema koolis äraviskamisest, ent temale oli kapp kallis mälestus – siin hoidsid tema klassi õpilased oma õppetarbeid, nii nagu seda olid teinud eelnenud aastakümnete koolilapsed. Kapp, ehkki ei kuulu reliikviade hulka, leidis otstarbe muuseumis. Asjad on muuseumi jõudnud mitut teed pidi: toonud õpilased, õpetajad, lapsevanemad, sõbrad, tuttavad, on leitud äraviskatud prügi hulgast. Heldema oma pere Jaanuse talu lakapealsetest ja kuurinurkadest, samasse jäänud alles ka muuseumitalu vanad asjad, sest selle vanaperenaise surma järel soovisid

Sinna vanade asjade vahele...

**Sinna vanade asjade vahele
uudishimu kutsub ja rahu.
Sinna vanade asjade vahele
mitme põlve tegevus mahub.**

**Sinna vanade asjade vahele
ei ulatu maailma käre.
Siin aja võid jätta vahele,
taandudes kaasaajast ära.**

**Sinna vanade asjade vahele
jääb ajastu kummalist hõngu.
Sinna vanade asjade vahele
põimub koduselt kootud lõngu.**

**Sinna vanade asjade vahele
on surutud parema lootus.
Sinna vanade asjade vahele
ulatub homsesse ootus.**

**Sinna vanade asjade vahele
minevik, olevik koondub.
Sinna vanade asjade vahele
kogu tulevik joondub.**

Helja Heldema

tema tütre, et muuseumi hoituna säilib kodumälestus kauem. Kõõgis, rehe all, magamiskambri on vanamemme asju ja tarbeistu endises paigas. Magamistoa seina kaunistavad valbad õmmeldud kirjaga "Armastus puistab lilli eluteele" või "Jeesu peale looda sa, tema arm on otsata". Lahtitõmmatav puuvoodi on küll teisest perest ja Läänemaa rahvuslik tekk Helja ämma Hilda Heldema kingitud, Saare talust häll, kus mitu põlvkonda lapsi sees kiikunud. Seinal ripuvad Lääne-Nigula rahvarõivad paneb Helja Heldema selga siis, kui vaja külalistele näidata nende ilu, laulda-lugeda rahva vaimutarkust. Ta võib ette näidata ka vanu töövõtteid – villa kraasida, heiet kedrata, kududa, selgitada tarbeistade otstarvet, sest maainimesena ja praegu talupidajana oskab ta kõiki töid. Läheduses asuv Jaanuse talu on laitmatu korras ning selle väljanägemine kinnitab pere suurt töökust ja korraarmastust. On ju abikaasa Saamo Heldema kuldsete kätega mees, kelle pihku istub iga tööriist ja niisama edukalt ka kiriapulk. Muuseumi seinal asub tema tehtud täpne koopio Koela küla 1870.a kaardist ja muudki täpsust nõudvat kirjatööd. Kui perekonnas poleks ühist kultuurihuvit ja teineteist õhutavat pealehakkamist, jäänuks muuseum rajamata.

Kuidas kõik alguse sai?

19.augustil 1983 käis Helja Heldema lisaku keskkooli muuseumi avamisel ning pärast seda ei andnud mõte enam asu. Tuli meelde Koela küla 200aastane talu ja kõik need tarbetult vedelevad, äraviskamist

nimetada ei jõuaks, mõnele tarberistale ei oskaks nimegi anda. Helja Heldema sõnusti teavad noored taluelust üsna vähe. Enam ei osata vinnaga kaevust vett võtta ega hobuse loogale-rangidele otstarvet leida. Koguni maalapsed. Koela muuseum, ehkki ei vasta veel klassikalise muuseumi nõuetele, näeb oma missiooni rahva harimises. Ent! Taeblast eksivat muuseumi vähem rahvast kui Soomest. Uudistajad enamasti kaugemalt.

Muuseumi avapäeval, 14.nov. 1987.a kirjutas Helja Heldema luuletuse – mõistagi mitte esimese. (Õpetajana Linnamäel ja 10 aasta vältel Taebla keskkoolis tuli neid mitmeks puhuks ja kolleegide meeleheaks teha.) Selles ta kirjeldab töid enne muuseumi avamist ja pärast korrastust ning remonti: "Kogu ümbrus/ korraga siis tänas./ nägijale nähtavaks/ end muutis... Olles kordki/ siin sa käinud ära./ teadmishimu enam siis ei raue."

Mõnigi ese muuseumis on nii kõnekas, et tärkab mõte luuletada, selgitas Helja Heldema. Olgu selle näiteks piimakann tulevakeski pildiga. Seda vaadates sündis tal "Piimakannu ballaad", milles ta kõrvutab endist ja praegust elu – paraku meieaegse kahjuks.

Piima ostan poest nüüd kilopakiga, pole õiget maitset ega kannu ka. Pole ainsat tuulikut me teel, kadunud on vankrid ja ka reed. Läbi küla tühjalt puhub tuul, mahajäetud aias surnud puud. Läbi pimeduse tõusmas üksik suits, julmalt möllab veebruarituisk. Meenutades mure puurib maad, kuidas Sind, mu küla, kaitsta saan...?

tasakaalustada, seepärast hakkas Helja Heldema nendega kabet mängima, endalgi tuli mäng selgeks õppida. Kabevaimustus aina kasvas ja võistlustelt toodi esikohti. Kooli kabemängu kümnest aastast (1978–1988) kirjutas uurimuse Signe Heldema. Samuti on ta uurinud Koela küla ajalugu, muuseumimaja tapeete jm. Õpilaste uurimistemade hulgas on olnud "Minu vanaema", koduküla ja kooli ajalugu, lõpetanute edasine käekäik, õpetajate elulood, "Sädeme" korrespondendid jpm.

Kuid nendel ilusasti vormistatud ja sisukatel töödel on eeskujud – õpetaja Heldema oma uurimused, millega ta algust tegi TPedls Lembit Andreseni käe all. Tema uurimis- ja diplomitöö käsitles Lääne-Nigula koolide ajalugu (10 koolist 7 on suletud). Praegu jätkab ta uurimist ÜPUIs. Ka osales ta mõned aastad tagasi 6aastaste õpetamise kaitses ning on koondanud oma tähelepanekud klassivälise töö vormide kohta. Ta on uurinud pedagoogide Alma Nõmme, Heino Nurmiste jt tegevust.

Kaante vahele on jõudnud ajalehe väljalõiked teemati ning sündinud üsna kummaline raamat – "Raamatu sünd" selle kõikides valmimisetappides. Et äratada hoidmishoolt ja austust raamatu vastu.

Kuna klassijuhatajal (õpetajal) koguneb iga päev mingeid õppekorralduslikke pabereid-plaane-märkmeid ja teavet õpilaste kohta, rändab see enamasti hiljem prügikorvi. Helja Heldema köitis need kõik kokku ja sai omapärase kroonika, kus nähtaval kõigekülgne tegevus ning õpilaste areng. Niisuguse raamatu väärtus aastatega aina kasvab.

Helja Heldemal on põhimõte, et miski ei tohi raisku minna – ei riided, toid ega vaimuvara. Isegi mitte kuke laul! Sellegi võib enne kuke patta panekut helilindil jädvustada!

Toiduga on Helja Heldemal omapärane suhe: pärast Aime Sūgise terviseseminaril pooldab ta raudselt taimetoitu – tervis kohe parem ja pealehakkamist rohkem.

Pärast kooliga kurba hüvastijättu (sel päeval tegi ta luuletuse "Ametimantlit maha pannes") võttis ta hooldada 50 looma – hobusest-lehmast pudulojusteni. Neile kandis ta üle oma armastuse, nendega on ikka tore rääkida ning loomade vastujuttu kuulata. Kui nende keelt oskad! Helja Heldema mõistab nagu kõik ürgloodusega sinasõprust pidajad. Tema mõte jääb pidama ja leiab seoseid ka vanade asjade vahel. See on nii kõnekas riik. Jaanuaris 1990 sündis luuletus "Sinna vanade asjade vahele".

MAIMO KALMET

Kooliehituse mured ja vaevad

Viimast aastat on Eesti metsade ja põldude vahele kerkinud ilusaid ja omanäolisi koolimaju. Kuidas need ennast õigustanud on, mis on nende eelised ja puudused, millised peaksid olema uued projekteeritavad koolihooned? Seda vaatavad ja arutavad oktoobri keskel üheskoos arhitektid ja koolirahvas. Ringsõidule Põhja- ja Lõuna-Eesti koolides järgnes nõupidamine Paide kultuurimajas.

Põhja-Eesti ringsõit oli huvitav, aga väsitav. Üle 12tunnise reisi jooksul nähti Loo, Kolga, Vihasoo, Uhtna, Aluverre, Vinni-Pajusti ning Kadrina kooli, kus sai kuulda direktorite ja õpetajate hinnanguid oma koolimajade kohta.

Etteheiteid projekteerijale ja ehitajale oli mitmesuguseid: muret tegid ruumipuudus ja katuste läbitilkumine; suured aknad, mis kevadel liiga palju päikest ja talvel külma läbi lasuvad; garderoobide kitsikus ja nende ebasobiv paiknemine; liiga kõrge asuvad õhuaknad ja ohtlikult suurte klaasidega uksed; nõrk küttesüsteem ning niisked keldiruumid. Lamedad katused meie oludesse ei sobi – puulehed jäävad sinna pidama, ummistavad vihmaveetorud ning räästasteta katustelt jookseb vesi seinu mööda alla.

Kõrvalvaatajale torkasid silma küll ka mõned lausa luksuselikud ruumid – vaimustav võimalik ja peeglitel koridorid Aluveres, aerobikasaal ja eksotiiline talveaed Vinnis, aula ja videosaal Kadriinas... Vastuolusid on palju – väikesed maakoolid on väljast kenad, kuid seest kitsad (Kolga, Uhtna), suured aga ei sobi külamaastikku (Vinni, Kadrina). Tundub, et projekteerimisel on raske parajust pidada.

Nõupidamise Paides avas Järva maavanem Arvo Sarapuu, kes kirjeldas Järvamaa koolivõrgu olukorda minevikus ja praegu, kiitis (ja mõne koha pealt ka laitis) uut Türi 2. keskkooli hoonet ja arvas, et ongi hea, kui riigil igasse majandikeskusse keskkooli ehitamiseks raha ei jätku – koolid peavad olema valdada omad, väikesed ja kodude lähedal.

Hariduse aseminister Kalju Luts rääkis, et juba 12 aastat tagasi tegi HM järsu pöörde kooliehituse inimesõbralikuks muutmiseks. Elada tuleb aga tasku järgi. Eesti ehituses on sajandeid valitsenud suurushullustus – alates mõisatest ja lautadest kuni koolideni. Vanasti võis veel Moskva *maršivanovnate* kaudu raha juurde kaubelda, nüüd peame ise hakkama saama. Hr Luts arvates ei tasu eriti originaalseda, kool võiks koosneda tüüpmodulitest, mis vajaduse järgi erinevalt kombineeritakse. Õige oleks lähtuda etteantud rahasummast ja pakkuda selle põhjal arhitektidele-ehitajatele konkursi, kes leiab optimaalseima lahenduse.

RPI "Eesti Maahitusprojekti" (EMP) peainsener Peep Põder nentis, et viimasel aastakümnel on järjest rohkem maakoolide projekte valminud ja kõik need on ka käiku läinud. EMP pole aga kompetentne määrata koolide sisulisi ruumiprogramme. Viimased peavad tulema haridusorganelt, lähtudes õppetöö meetodidest. Haridusjuhtidel oodatakse õigeid tellimusi, põllumajandus- ja omavalitsusjuhtidel koolivõrgu optimaalse tiheduse näitajaid, tervishoiu sanitaaringimusi. Nõu saamiseks rahvas kokku kutsutigi.

EMP peaarhitekti Boris Mirovilt kuuldi huvitavat ettekannet koolivõrgu senise arengu kohta, mida illustreeris arvukad tabelid, meie menukaim kooliarhitekt Maarja Nummert aga edastas projekteerijate muremõtteid. Kuna publik nõudis nimetatud sõnavõttude publitseerimist "Õpetajate Lehes", ei hakka siin neid refereerima, vaid jään uskuma autorite lubadusi lähemal ajal meie lehes ise kirjutada.

EMP peaspetsialist ökonomika alal Sirje Puura tõi näiteid, kuidas koolide ehitus järjest kallimaks läheb – 200kohalised koolid maksavad kuni 2 miljonit rubla, 500kohalised 3 miljonit, üle 800kohalised 4 miljonit. Korralik võimalik lisab kooli maksumusele üle poole miljoni, ujula – üle miljoni rubla. Kokku hoida ei saa – mida odavam on ehitamine, seda kallim tuleb eksploatatsioon.

Enn Siim samast projektistiituidist toonitas, et ärge haridusorganid süüdistagu arhitektide koolide ruumipuuduses, kui nad ise pole rohkem ja suuremaid ruume tellinud. Kuni ei tehta korralikke ventilatsioonüsteeme, tohib lasteasutustes polümeermaterjalide asemel kasutada vaid naturaalset puitu. Paraku toimib praegu ventilatsioon tihti vaid "loomulike ebatiheduste" – paneelide, plokide ja aknaraamide vaheliste pragude kaudu.

Külalisena võttis sõna hr Vepsäläinen Mikkelist, kellelt kuulsime, et ka Soomes on palju väikesi kooli ajapikku suletud, sest rahvas valgub linnadesse ja maal jääb õpilasi järjest vähemaks. Praegu suletakse ühe õpetajaga koolid, kuhu on jäänud alla 6 ja kahe õpetaja puhul alla 12 õpilase. Soome kõigi algkoolide koguarvust on 40% 2 õpetaja ja alla 20 õpilasega.

Türi 2. kk direktor hr Soom võrdles koolide ehitusmaksumuse limiteerimist olukorraga, kus nõutakse Paides Tallinna sõitmist 8 liitri bensiiniga, teades, et tegelikult kulub selleks 8,5 liitrit. Sellisel juhul jääb sõit ära ehk kool tuleb ehitamata jätta. Iga direktor võib öelda, millist kooli ei tohi ehitada. Koolil peab olema turvasoon (vähemalt ühes küljes mets või park, kus lapsed võivad joosta); niisugune sissepääs, et igaüks mõistaks – tuldi asutusse, mitte mingisse koridori; aula peab olema nii suur, et mahutada suurima kooliastme laste hulka. Vahel tuleb ka kogu koolipere ühte ruumi ära mahutada, kas või fuajeesse. Aulad ei tohi olla monofunktsionaalsed – pingid peab saama vajadusel välja viia. Kooli ei või kohe täis projekteerida – ka varuruumi tuleb jätta.

Vastuolulist juttu rääkis Ehitusministeeriumi mees Andres Ringo: ühelt poolt rõhutas ta vajaduste ja võimaluste kooskõlastamist, rahakoti suuruse arvestamist, teisalt aga seda, et koolid peavad olema ehitatud samal tasemel kui esinduslikud kultuuriasutused või jõukate kodanike elamud; kõigist normidest võib vajadusel mööda minna, kuid need tuleb kooskõlastada asjaosalistega. Kõige tähtsam koolimajas on aga õpetaja, tema annab sellele õige hinguse. (Viimase väitega nõustub täielikult ka allkirjutanu.)

TPedl vanemteadur Kai Võlli arutles filosoofilisema küsimuse ümber – milleks ja kellele kooli üldse vaja on? Parima koolimaja võiks saada vahel sellisest hoonest, mis pole üldse kooliks ehitatud. Üks ja sama hoone on erinevatele kasutajatele erineva tähendusega. Koolis on vaja eri ruume nii ükski, paarikaupa kui rühmiti töötamiseks. Eriti palju kohti kuluks just kahekesi suhtlemiseks – see on inimeste läbimise põhivorm. Majast välja peab pääsma kergesti, iga väljapääsu juurde oma garderoobi Kooli peab saama hõlpsalt korras hoida – koristamine on normaalne tegevus, seda ei tule teha salaja! Klassides olgu võimalus pinke mitutpidi paigutada. Vaja oleks ka mitmesuguseid panipaiku. Pr Võlli arvates on liitklassid kõige edumeelsemad, parim ongi mitut "põlvkonda" koos õpetada nagu kodus.

Ka Kolga kooli direktor Enn Siim toetas eelkõnelejat, nõudes mobiilsemat ruumiprogrammi, mida vajab aktiivne; ruume 4–5aastastele, hälvikute ja oivikute individuaalõppeks, õpetajate lõõgastumiseks, reservklasse. Miks mitte ehitada klassiruumid usteta või ainult 3 seinaga!

"EKE Projekti" mees H. Piibur rõhutas, et koolimaja peab lastele pakkuma emotsioone, siis tahavad nad koolis olla. Praegu käiku minevad projektid on enamikus stagnaalsed. Kui seadused meil enam töö tegemist ei sega, küllap me juba oskame häid projekte koostada!

Pessimistlikumaid noote kõlas haridusministri asetäitja Mati Kase ettekandes. Raha ja tööjõudu antakse kooliehituseks järjest vähem: 1988. a valmis 20 kooli 9,5 tuhandele õpilasele, 1989. – 13 kooli 5,4 tuhandele õpilasele, 1990. – 8 kooli 2,5 tuhandele õpilasele. Tuleval aastal alustatakse ainult 3 kooli ehitust. Plaanse korrigeeritakse pidevalt väiksemaks, me ei suuda enam neid protsesse juhtida. Lõpuks esitas hr Kase mõned arvud Eesti koolide kohta 1. okt seisuga: kokku 641 üldhariduskooli, neist 247 põhikooli ja 224 keskkooli; õpilaste koguarv 218 748.

Nagu näha, on meie kooliehituses valupunkte palju. Mõned vastuolud reas finantseerija – arhitekt – ehitaja – koolijuh – õpetaja – õpilane selgusid nõupidamisel, paljud on aga vist veel välja ütemata. Ei jõuagi ühel päeval ja üle Eesti kokkukutlunud inimeste ringis kõiges selgusele saada. Selleetavaliselt arutlusi tuleks ilmselt jätkata nii leheveergudel kui asjaosaliste omavahelistel kohtumistel. Nagu mitu esinejat toonitas, peaks tulevase kooli juhtkond projekteerimise algusest peale töötama koos arhitektide ja ehitajatega.

Suur tänu "Eesti Maahitusprojektile", kes diskussiooni avamiseks nõupidamise korraldas. Informatsiooni oleks tulnud küll laiemalt levitada – Paide kultuurimaja saalis oli hõivatud ehk vaid kolmandik kohtadest. Kuulda polnud tervishoiu töötajate, majandusspetsialistide, õpetajate ega õpilaste häält. Haridusministeeriumi oli üldse vähe kohale tulnud ja neistki osa ei püüdnud lõpuni paigal. Hilisemad esinejad panid hr Lutsule pahaks, et ta varsti pärast oma ettekannet lahkus ning huvitavamate sõnavõttudest osa ei saanud.

TIIT RUMMO

HUVITAV TEADA

Sodiaagimärgid ja kutsevalik

Kaksteist sodiaagimärki ja 12 iseloomu, 12 ellusuhtumise tüüpi ning välis- ja sisemiste ärritajate reageerimise viisi. Iga elukutse nõuab inimeselt kindlaid psühhofüsioloogilisi näitajaid ja seostub tema mõtlemismaneeri, reageerimiskiiruse ja teiste karakteristikutega, ühe sõnaga – tema psühhotüübiga.

Nüüd siis kutsesuutlusest vahetuult sodiaagimärkide järgi. Siin on peamine mitte niivõrd sobiva eriala valik, kuivõrd endale sobimatu vältimine.

JÄÄRALE (21.III–20.IV) sobivad paremini pidevalt muutuva olukorraga elukutsed. Ta on tubli seal, kus "tähtajad kõrbemas". Jäär on alati valmis suunduma uue, tundmatu otsingule, kuid arvestab halvasti oma jõudu, mistõttu elukutse peab talle andma võimaluse oma kergesti kuluvat energiat taastada. Selle märgi all sündinud inimestest saavad head õppejõud, sõjaväelased, poliitikud, näitlejad, meedikud, ajakirjanikud, mehaanikud, kosmeetikud ja juuksurid. Jäärade ei sobi suurt püsivust, kannatlikkust ja ühekülgselt tegevust nõudvad elukutsed.

SÕNNI (21.IV–21.V) tõmbab dokumentide, arvude ja faktide poole. Ta on oma kohal kõikjal, kus läheb vaja hoolikust, täpsust, korda, saavutatut kinnistamist. Rutiin teda ei hirmuta, vaid, vastupidi, lisab kindlust. Tihti peale on tal meistritehke kuldseid käed. Kogemusi omandab ta hästi. Ta on tubli insener, tehnik, mehhanisaator. Eredalt ilmneb Sõnni loodusearmastus – nad on head lille- ja juurviljakasvatajad, loomakasvatajad ja agronomid. Vähe sobivad Sõnnile elukutsed, mis nõuavad kiiret reageerimist ja viivitamatut otsustamist (näiteks katselenduri elukutse).

KAKSIKUTELE (22.V–21.VI) on parem orienteeruda liikumist võimaldavatele elukutsetele, mis nõuavad lähenemishaaret ja infovahetust. Näiteks uute tootmisharude insenerid, autojuhid, lektorid, kommentaatorid, müüjad, informaatika ja arvutitehnika alal töötajad. Istuv töö ei ole neile meelne, kõik tardunud ja liikumatu käib neile närvidele. Kaksikute naistel on peen maitse, nad on andekad dekoratiivkunstis, suurepärase kogemuste vahendajad. Kestvaid raskeid koormusi nõudev töö on Kaksikutele vastunäidustatud, sest nad ei ole eriti vastupidavad.

VÄHK (22.VI–23.VII) töötleb hästi informatsiooni ja oskab seda kasulikult esitada. Ta on heal jalal psühholoogiaga, majanduse, raha ja arvudega; jagab hästi tehnikat, teda tõmbab ajaloo, kommets ja tavade tundmaõppimise, muuseumitöö poole. Ta on suurepärase lavastaja selle sõna laias mõttes: esiplaanile kippumata mõjutab ta oskuslikult sündmusi lava tagant, on alati oma kohal seal, kus on nõutav diplomaatia. Vähk lahendab hästi reaalseid ülesandeid, mille edu on silmanähtav, materiaalne. Selle märgi all sündinud naised on eeskujulikud arstid, meditsiiniõed, lasteaikakasvatajad. Vähk ei sobi erialadele, mis nõuavad pikaajalist kollektiivist eraldumist, ja tööks emotsionaalselt jähkras õhustikus. Olles tujude inimene, peab Vähk endale tööd eriti hoolikalt valima, et see talle meeldiks ja rahuldust pakuks. Töö peab olema rütmiline. Kui tähtajad väga peale pressivad, läheb Vähk närvi.

LÕVIL (24.VII–23.VIII) vaatab elukutsest alati vastu oma "mina", töö on talle eneseväljenduse vahend, ta püüab kas või pisimalgi kombel oma tegemiste peremees olla. Selle märgi all sündinud inimestele sobivad kirurgi, skulptori, ettevõtte juhi, dirigendi, ajakirjaniku, tõlgi, disaineri, reklaamspetsialisti, metsniku ja kasvataja elukutsed. Eriti meeldib Lõvidele teater, aga samuti igasugune ühiskondlik ja organisatsiooniline tegevus (mānedžer). Sodiaagi psühhotüüpide hulgas on Lõvidel kõige kõrgemad edunäitajad, kuid ka kõige rängemad ebaõnnestumised. Tihti peale seetõttu, et nad ei ole eriti täpsed tähtaegadest kinni pidama. Lõvi

tõmbab tule poole, teda köidavad metallurgia, tuetõrje- ja sõjaasjandus, kuid talle ei sobi erialad, mis nõuavad tegelemist paljude pisiasjadega, samuti kontori rutiini. Täpset ja vastuvaidlematut täitmist nõudvad elukutsed pole nende tarvis.

NEITSI (24.VIII–23.IX) töötab efektiivsemalt, kui näeb oma tööd konkreetset vilja. Ta teostab end suurepäraselt seal, kus on vaja ühendada vaimseid ja kehalisi pingutusi, omandab hästi meisterlikkuse. Neitsidest tulevad hea sünteessivõimega keemikud, farmatseudid, plaaniorganite töötajad. Nad on eeskujulikud arstid, ehitajad, insenerid. Neil on suurepärase silmamõõd, arenenud ilumeel, kindel arusaam kohusest. Neitsi ei kannata haldurite ega ka neid, kes tema kõrval töötades lulli lõdvad. Selle märgi naised on eriti head seal, kus on vaja hoolitseda töötajate eest ja sotsiaalselt. Neitsidele ei sobi elukutsed, mis nõuavad otsustamist ebapiisava info alusel, kiiret reageerimist, aga samuti neile "kasutuna" tunduvat, s.o konkreetset tulemusteta riski.

KAALUDEL (24.IX–23.X) on kõige parem valida kollektiivset tööd ja rohkem suhtlemist võimaldav elukutse. Töö peab kätkema kunstielemente: Kaalud on ilu suhtes väga tundlikud. Neile on üpris kohane kujundus- ja kultuuritöö, juuksuri, moelooja, arheoloogi, ökonomisti, puunikerdaja, disaineri, kõrge kvalifikatsiooniga lukksepa ja elektriiku eriala. Südame järele on neile töö heategevusorganisatsioonides ja sotsiaalhoolekandes, reisibüroodes, aianduses ja lillekasvatases. Kaaludele ei ole eriti näidustatud kohest tahtelist valikut nõudvad erialad, mis seonduvad tööriistide järsu vaheldumise ja üldise disharmonilisusega. Näiteks jaoskonna- või kiirabi arsti, juristi ja ajakirjaniku amet.

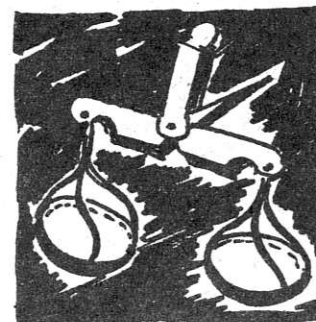
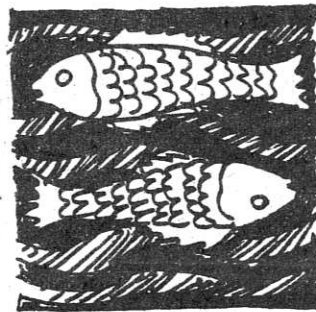
SKORPION (24.X–22.XI) peab endale valida aktiivse elukutse, mis nõuab kogu jõu ja kujutlusvõime pingutust. Võimalik, et see seostub saladuste avastamise, uurimise, talentide väljaselgitamise, originaalse ja raskesti kättesaadava materjali kogumisega. Need on jurist, kriminalist, jahimees, sporditegelane, ebatraditsioonilises žanris kirjutav ajakirjanik, rasketiskasvatatavate kasvataja, psühholoog, teadustöötaja, tüürimees, kirurg, korrakaitse või uurimisorganite töötaja, farmakoloog. Lisaks sellele on Skorpionid suurepäraseid kulinaarid, raamatukoguhoidjad, telefonistid, giidid-tõlgid, meditsiiniõed. Skorpionile sobivad halvasti sisseelamist nõudvad elukutsed. Suur subjektivism takistab tal olla hea kohtunik ja vahemees.

AMBURI (23.XI–21.XII) aktiivsus on suunatud maailma avarusse. Ta on algatusvõimeline, püüdlid, januneb värskeste muljete järele, kaldub reformaatorlusele. Ühekülgsed ja süstemaatilised tööd on talle piinaks. Et Ambur saaks end täielikult teostada, on vaja tema kirglikkus, siheteadlikkus ja energia iga kord suunata üha uute ülesannete täitmisele. Amburitest saavad head ajakirjanikud, mānedžerid, meditsiiniõed, kriminalistid, juurdelõikajad. Asjaajajate ja kokkadena on nad aga hehvad.

KALJUUKITSE (22.XII–20.I) arukus, töökus, korralikkus, ettevaatlikkus ja kohuse- ning vastutustunne tõmbavad teda

farmatseudi, teadlase, laborandi, ökonomisti ja agronomi elukutse poole. Kõikjal, kus nõutakse ennastsalgavat tööd, punktuaalsust, juveliiri täpsust ja kannatlikkust – olgu see siis arhivaar või raadioremondi meister – on ta asendamatu. Talle ei sobi riski ja ootamatustega seostuvad elukutsed.

VEEVALAJA (21.I–19.II) on oma olemuselt dialektik, kes sobib tegelema teaduse ja tehnika progressi määravate aladega. Veevalaja on alati valmis ootamatusteks ja oskab kriitilise situatsiooni lahendamise enda peale võtta. Üldse ei meeldi talle lühikesel lõa otsas olla ja juhendavad näpunäited, ta töötab kalduvuse, aga mitte sunni järgi. Ta on sündinud leiutaja ja ratsionalisaator. Veevalaja eneseteostuse parimad valdkonnad on elektroonika, raadio, telegraaf, psühholoogia, filosoofia, bioloogia, keemia, fotograafia, inseneriasjandus, teadusotsingud. Laia silmaringiga Veevalaja on hea president. Veevalajal on ilmekalt avalduv taime- ja lillekasvataja, seleksionääri ja metsandustöötaja, aga samuti kasvataja anne. Veevalajale ei sobi töö teeninduse, sotsiaalkindlustuse ja õigusteaduse valdkonnas. Tal on parem vältida suure ainelise vastutusega

ametiposte, samuti jääka subordinatsiooni. Aheldatud Veevalaja mõtleb üksnes vabanemisele.

KALAD (22.II–20.III) vajavad elukutseid, mis pakuvad eneseväljenduse, intuitsiooni ja loomevõime avarust. Nad on head ekspertide ja konsultantidena, informaatikspetsialistide, arstide (enamasti haruldastel erialadel), kunstiteadlaste, kriminalistide ja õppejõudude. Väljapaistvad on nad igat liiki uurimistöös, edu saadab neid ka laval ja muusikas. Kalad peavad elukutsevalikul juhinduma oma põhiomadustest – osavõitlikkusest ja humaanusest, neile ei sobi elukutsed, milles on vähe "hinge".

Lühikesel kirjutisega pole võimalik haarata kõiki elukutseid. Seetõttu peab lugeja tähelepanu pöörama eeskätt oma tüübi mõistmisele ja vastavalt sellele elukutse valima. Ja veel – kindlasti on inimesi, kes on end edukalt teostanud nn keelatud erialadel. Inimese kohanemisvõime on piiramatult ja ta suudab oma andeid realiseerida igas valdkonnas, kuid kergemini, harmoonilisemalt ja täielikumalt ilmub ta neid oma psühhotüübile kohastel aladel.

Keemiadoktor
FELIKS VELITSKO järgi
(Lühendatult ajakirjast "Krestjanka".)

100 aastat "Setumaa ülikooli"

Ääremaana on Setumaa üle elanud raskeid aegu, olnud sõdade tallermaa ja aastasadu võõra võimu all. XIX sajandini Setumaal hariduselu peaaegu polnudki. Obinitsa kooli ajalugu hakatakse lugema 1890. aastast, mil siinmail avati 2klassiline venekeelne kool poisslastele. Eelmise aastasaja lõpus ja selle algul võis Obinitsa kooli pidada omamoodi "Setumaa ülikooliks": 1893.–1903. a töötas kooli juures pedagoogiline klass. Eesti Vabariigi aastatel (1926–1928) tegutses seal ka põllumajanduskool, lõpetajad said agronoomi kutse. Mäletatakse, et Obinitsa kooli juures on olnud samuti perenaiste ettevalmistamise kool või kursused. Omariikluse aastad olidki kooli arengus viljakaimad (1920. a liideti Petserimaa Eestiga). Nendest aastatest väärimad tähelepanu kaks nime – preester Nikolai Raag ja koolijuhataja Eduard Palgi. 1918. a sügisel avas N. Raag koguduse täiskogu otsusega eestikeelse 6klassilise kooli. Üks tähelepanuväärsemaid ajalootähiseid aga jääb sajandi algusse. 1904. a maikuus pühitseti Baltimaade ainulaadne kool-kirik Obinitsas (ehitamist alustati 1897. a). 1951. aastal, mil Obinitsa oli laulusõnade järgi "vilets Vinne viir", kisti kellatorn maha, pühapildid asendati riigijahi portreedega. Uus koolimaja avas ukse 1963. aastal. Kuigi maja ehitamise ajal oli rahva hulgas liikvel kõnekäänd: "Ei saa Obinitsa kuul kunagi valmis nigu Tallinna liin..."

Nii räägib ajalugu.

Oktoobrikuu viimasel laupäeval aga kõneles koolimaja seinte vahel elav ajalugu. Kooli 100 aasta juubelile olid tulnud ligemale 400 lõpetanut, õpetajat ja külalist. Aegadest hoolimata on Setumaal säilinud ehe kultuur ja omanäoline rahvatraditsioon, on püsinud kool, kultuuri kandja. Tõsi küll, koolilapsi on siingi tunduvalt vähemaks jäänud. Praegu õpib Obinitsa 9klassilises koolis 90 õpilast. Neid õpetab 14 pedagoogi, kellest 5 – teiste hulgas direktor Nikolai Mehilane – on kodukooli kasvandikud. Maakonnavalitsus kinkis koolile juubeli puhul 1000 rubla, mida on kavas kasutada sisustuse muretsemiseks. Võru Ekaterina õigeusu kogudus lisas omalt poolt veel 1000 rubla ja preester 500 rubla.

Juubelipeo keskseks sündmuseks kujunes mälestuskivi avamine koolimaja õuel, mille pühitsesid Võru apostliku õigeusu preester iguunen Anton koos iguunen Tihoniga Petseri kloostri. Katte eemaldamise õigus anti neile, kes olid Obinitsa kooli lõpetanud vähemalt pool sajandit tagasi. Mälestuskivvi on raiutud koolielu igieestuse sümbolid koolikell ja avatud raamat, lisaks tekst: 100 A. KOOLIHARIDUST 1990.

LIINA VALPER
URMAS KOEMETSA foto
(Kasutatud Obinitsa raamatukogu juhataja ja kodu-uurija Liidia Sillaotsa uurimust.)

Iga õpetaja ja haridustöötaja, kes tahab olla oma erialal kompetentne, tellib ja loeb ajakirja
"Haridus".
Ajakirja tellimise indeks on 78189, tellimishind 6 kuuks 7.80, terveks aastaks 15.60. Aega on vaid 15. novembrini. Kiirustage!

Eesti Pensionäride Liit loodud

Kui käesoleva aasta 30. märtsil toimus Eesti Raadio valges saalis pensionäride kontsert-kokkutulek, tehti seal oma organisatsiooni loomise ettepanek ja moodustati initsiatiivgrupp. Ettevalmistused võtsid aega pool aastat ja 3 päeva ning 3. oktoobril tulid Tallinnas "Eesti Energia" saalis kokku linnade ja maakondade pensionäride saadikud. Saime kätte liidu asutamiskongressi märgid ja mandaadid, põhikirja ning päevakorra projektid ja kongress võis alata.

Pärast tervitussõnu ametiühinguliider Siim Kallaselt ja sotsiaalhooldusministri esimeselt asetäitjalt Endel Saialt ning teistelt algas tõsine arupidamine. Algatusrühma liikmed Kuno Esta ja Haida Kärner tutvustasid üksikasjalikult Eesti Pensionäride Liidu põhikirja projekti ja liidu struktuuri. Järgnesid sõnavõttud ja asjalik arutelu. Teiste hulgas võtsid sõna endised kauaaegsed õpetajad Mart Leiuma ja Valve Rehema.

Teadmiseks õpetajatest pensionäridele, et vastavalt asutamiskongressil vastuvõetud põhikirjale on liidu iga liikme aastamaks 1 rubla. Rohkem makstu läheb kirja annetuseks.

Kongressil valiti ka 55-liikmeline Eesti Pensionäride Liidu volikogu ja liidu igapäevase tegevuse korraldamiseks 19-liikmeline eestseisus. Volikogus on päris mitu õpetajast pensionäri, kaasa arvatud nende ridade autor.

Kongress valis ka liidu juhid: esimeheks sai juristist pensionär Harri Kärtner ja tema asetäitjateks koolmeisterist pensionär Mart Leiuma ja Oleg Kurov.

OLEV TOOMET,
õpetajast pensionär, volikogu liige

Haridusministeeriumis

Haridusministeerium on tööle rakendanud 9 töögruppi, kes töötavad välja haridusseadusandluse paketti:

eelhariduse seaduse töögrupp (E. Riitso, L. Reinap, T. Peterson, J. Lauren, T. Seljamaa);

alg- ja põhikooli seaduse töögrupp (M. Kraav, H. Mauer, R. Kivi, K. Miller, S. Oruste, S. Raagmets, J. Lauren, H. Kelder, M. Paltser);

keskkooli ja gümnaasiumi seaduse töögrupp (M. Kond, M. Oksa, K. Rebane, E. Laprik, V. Soomets, A. Tamsar, J. Lauren);

eraõppeasutuste seaduse töögrupp (E. Siimaste, M. Oksa, M. Lennup, T. Kitsing);

alama astme kutseõppeasutuse seaduse töögrupp (Ü. Lilleorg, V. Sallaste, P. Karm, Ü. Ojassoo, M. Lepikult);

kõrgema kutsekooli seaduse töögrupp (I. Rute, S. Pilvet, A. Solo, M. Palu, M. Lepikult);

ülikooliseaduse töögrupp (K. Luts, I. – M. Orgo, K. Kulli, H. Siigur, H. Piirimaa, M. Salundi, O. Aarna, H. Sillamaa, M. Arvisto, K. Alekand, R. Eespere, A. Rohlin, M. Lennup).

Seaduste väljatöötamisel tuginetakse nii Eesti Vabariigi ajal kehtinud seadusandlusele kui ka meie lähemate naabrite, Soome ja Rootsi hariduskorraldust reguleerivatele aktidele.

Töö on kavas lõpetada veel novembrikuus.

LEIDA REIMANN

Igaüks, kes tahab olla kursis hariduseluga, loeb

"Õpetajate Lehte"

– ükski muu väljaanne seda ei korva. Igale õpetajale oma leht, igale haritud ja ennast harivale eestlasele

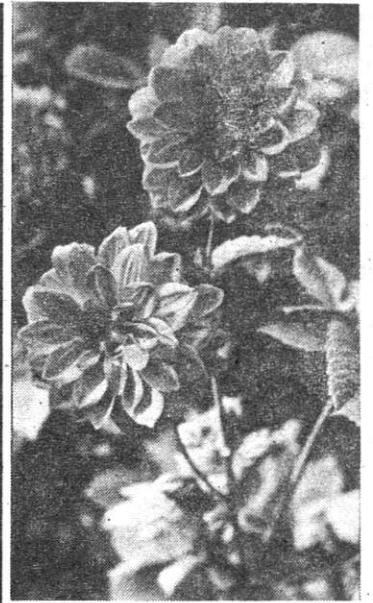
"Õpetajate Leht"!

Uuest aastast saad meie lehe kioskist 20 kopikaga, oma postkastist aga 15 kopikaga, kui Sa ei unusta seda tellimast!

Kõik läheb järjest kallimaks. Keegi ei tea ette, kui palju tõusevad lehtede hinnad järgmisel aastal. Kindel on aga see, et kui tellid

"Õpetajate Lehe"

täna, loed seda 1991. a lõpuni odavalt!
Tellijakohe, pärast 15. novembrit on hilja!
Aastatellimuse hind rbl 7.80, indeks 69783.

Head
isade-
päeva!

ÕNNITLEME

Erich Värk, Mustvee 1.kk
endine õpetaja, 70. sünnipäeval.
Hirlanda Kongo,
Fr. R. Kreutzwaldi nim Võru 1.kk
kauaaegne õpetaja, 65. sünnipäeval.
Maria Korilo, Räpina kk
endine koolitaja, 65. sünnipäeval.
Kallio Kii s, Raikküla EIK
õpetaja, 60. sünnipäeval.
Asta Ma is, Kaiu 9kl kooli
endine kasvataja, 60. sünnipäeval.
Arno Se e m e n, Viljandi
3. põhikooli õpetaja, 60. sünnipäeval.
Elmar T u l k, Tallinna
Ehituskooli kauaaegne
vanemmeister, 60. sünnipäeval.
Aime-Laine K a h k, Ülenurme kk
õpetaja, 55. sünnipäeval.
Sirje K e r n, Tartu maakonna
kooliõuniku, 55. sünnipäeval.
Ester K i v i, Türi kk õpetaja,
55. sünnipäeval.
Zigfried K l e t, Mustvee 2.kk
õpetaja, 55. sünnipäeval.
Saima K ü b a r s e p p, Tõrva
9kl kooli õpetaja, 55. sünnipäeval.
Leelo-Kai L i p p i n g, Meeri EIK
õpetaja, 55. sünnipäeval.
Liidia P e t t a i, Keeni 9kl kooli
õpetaja, 55. sünnipäeval.
Laine V a h t r i k, Kuremaa
lasteaija-algkooli õpetaja,
55. sünnipäeval.
Sirje B l e i e r, Meeri EIK kokk,
50. sünnipäeval.
Tiit I l v e s, Elva 1.kk õpetaja,
50. sünnipäeval.
Galina P u s t ö l n i k, Elva 1.kk
õpetaja, 50. sünnipäeval.
Elle V i i r m a a, Tartu 15.kk
õpetaja, 50. sünnipäeval.

VEAVABANDUS

Eelmises "Õpetajate Lehes" on eksitav lühendiviga. Hr V. Talts on Eesti Õppekirjanduse Keskuse (EÖK), mitte Eesti Hariduse Arenduskeskuse (EHA) direktor. Vabandame!